

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ÚLOHA ŠKOLNÍHO METODIKA PREVENCE
V SYSTÉMU KRIMINALITY**

Autor práce: Michal Sopr

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Kocíková, MBA, LL.M

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2025

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Michal Sopr

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Úloha školního metodika prevence v systému prevence kriminality

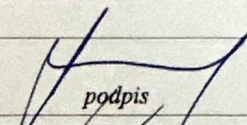
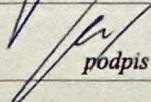
Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The Role of School Prevention Methodology in the Crime Prevention System

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

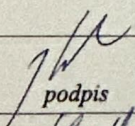
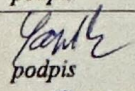
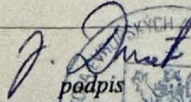
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů): Mgr. Zuzana Kocíková, MBA

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 5/2024

Cíl bakalářské práce: Hlavním cílem práce je charakterizovat úlohu školního metodika prevence ve školních preventivních programech. Prvním vedlejším cílem je představit klíčové strategie a aktivity pro prevenci kriminality. Druhým vedlejším cílem je identifikovat a navrhnout opatření na odstranění běžných chyb v implementaci těchto programů.

Student: Michal Sopr	17.05.2024 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Kocíková, MBA	17.5.2024 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	21.5.2024 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	27.5.2024 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	27.5.2024 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce paní Mgr. Zuzaně Kocíkové, MBA, LL.M. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Abstrakt

SOPR, M. *Úloha školního metodika prevence v systému kriminality*: bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2025. 86 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Zuzana Kocíková.

Klíčová slova: prevence kriminality, prevence na školách, rizikové chování, sociálně patologické jevy, školní metodik prevence

Tato bakalářská práce se zabývá úlohou školního metodika prevence v systému kriminality a jeho rolí při snižování rizika kriminality mladistvých ve školním prostředí. Teoretická část definuje sociálně patologické jevy a rizikové chování, analyzuje pravomoci metodika prevence a jeho metodické nástroje, včetně klíčových preventivních dokumentů. Dále se zaměřuje na spolupráci metodika s institucemi, jako jsou OSPOD, Policie ČR, městská policie a další organizace podílející se na prevenci kriminality mladistvých.

Empirická část je založena na polostrukturovaném rozhovoru s metodičkou prevence na střední škole a na základní škole a zkoumá hlavní překážky při realizaci preventivních programů, například nedostatek financí, omezenou spolupráci s pedagogy a rodiči či podporu vedení školy. Výsledky potvrzují, že efektivita prevence kriminality závisí na systematickém přístupu a koordinaci mezi školou a institucemi odpovědnými za prevenci kriminality mladistvých.

Práce přináší doporučení ke zlepšení financování, metodického vedení a spolupráce mezi školami, bezpečnostními složkami a dalšími institucemi s cílem zvýšit účinnost preventivních opatření v boji proti kriminalitě mládeže.

Abstract

SOPR, M. *The role of the school prevention methodologist in the crime prevention system*: bachelor's thesis. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2025. 86 pp. Supervisor: Mgr. Zuzana Kocíková.

Key words: crime prevention, prevention in schools, risky behaviour, socio-pathological phenomena, school prevention methodologies

This bachelor's thesis deals with the role of the school prevention methodologist in the crime system and its role in reducing the risk of juvenile crime in the school environment. The theoretical part defines socio-pathological phenomena and risky behaviour, analyses the powers of the prevention methodologist and its methodological tools, including key preventive documents. It also focuses on the cooperation of the methodologist with institutions such as OSPOD, the Police of the Czech Republic, the city police and other organizations involved in the prevention of juvenile crime.

The empirical part is based on a semi-structured interview with a prevention methodologist in secondary school and elementary school and examines the main obstacles to the implementation of prevention programs, such as lack of funds, limited cooperation with teachers and parents, or support from school management. The results confirm that the effectiveness of crime prevention depends on a systematic approach and coordination between the school and institutions responsible for the prevention of juvenile crime.

The work makes recommendations for improving funding, methodological guidance, and cooperation between schools, security forces, and other institutions with the aim of increasing the effectiveness of preventive measures in the fight against youth crime.

Obsah

ÚVOD	9
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY A RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ	11
2.1 Vymezení pojmu sociálně patologické jevy	11
2.2 Vymezení pojmu rizikové chování	13
2.3 Rozdíl mezi sociálně patologickými jevy a rizikovým chováním	14
3 VÝZNAM PREVENCE	16
3.1 Dělení prevence	17
3.2 Prevence kriminality ve školním prostředí	17
3.3 Prevence v rodinném prostředí	20
3.4 Systém prevence kriminality v České republice	20
4 ÚLOHA ŠKOLNÍHO METODIKA PREVENCE	22
4.1 Role školního metodika prevence	22
4.2 Vzdělání školního metodika prevence	23
4.2.1 Ohodnocení a pravomoci školního metodika prevence	24
4.3 Dokumenty a metodické pokyny ŠMP	25
4.3.1 Školní preventivní strategie	26
4.3.2 Minimální preventivní program	27
4.3.3 Plán metodika prevence	28
4.3.4 Krizový plán školy	29
4.3.5 Evaluace plánu prevence	31
4.3.6 Deník metodika prevence	32
5 SUBJEKTY SPOLUPRACUJÍCÍ SE ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE	33
5.1 Orgán sociálně – právní ochrany (OSPOD)	33
5.1.1 Spolupráce podněcovaná základními a středními školami	34
5.2 Policie České republiky	35
5.3 Městská policie	36
5.3.1 Spolupráce školního metodika prevence s Městskou policií Most	36
5.4 Rodina a její role v prevenci	38
5.5 Další organizace a spolupráce se školním metodikem prevence	39
5.5.1 Spolupráce školního metodika prevence s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ..	40
5.5.2 Spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou a krajským metodikem	41
5.5.3 Spolupráce ŠMP s učitelem a třídním učitelem	41

5.5.4 Spolupráce školního metodika prevence s žáky	41
6 ÚSKALÍ PŘI REALIZACI PREVENTIVNÍCH PROGRAMŮ	43
6.1 Spolupráce s pedagogy a vedením školy.....	43
6.1.1 Nedostatečná podpora vedení školy a finanční omezení	44
6.1.2 Spolupráce s třídními učiteli	44
6.2 Spolupráce s odborníky a poradenskými institucemi	44
6.2.1 Spolupráce s pedagogicko- pedagogickou poradnou a krajským metodikem prevence	45
6.3 Spolupráce s rodiči.....	45
6.4 Význam prevence při snižování kriminality mladistvých	46
7 VÝZKUMNÁ ČÁST	49
7.1 Použité výzkumné metody	49
7.1.1 Realizace výzkumu.....	49
7.1.2 Výběr respondentů.....	50
7.1.3 Výzkumné otázky a hypotézy.....	50
7.2 Kvalitativní část výzkumu – rozhovory	51
7.2.1 Přehled výzkumných otázek pro rozhovor	51
7.2.2 Komentář k výzkumným otázkám.....	52
7.3 Rozhovory se školními metodiky prevence (ŠMP).....	52
7.4 Analýza řízeného rozhovoru	58
7.5 Odborný komentář k oběma rozhovorům.....	59
7.5.1 Silné a slabé stránky rozhovorů.....	60
7.6 Kvantitativní část výzkumu – vyhodnocení dotazníkového šetření	62
7.6.1 Vyhodnocení hypotéz.....	71
7.7 Analýza školní dokumentace.....	72
8 DISKUZE.....	74
9 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	76
ZÁVĚR.....	77
SEZNAM LITERATURY.....	79
SEZNAM ZKRATEK.....	82
SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ.....	83
PŘÍLOHY.....	84

Úvod

Kriminalita mladistvých a rizikové chování ve školách představují stále naléhavější problém, který vyžaduje systematický přístup a účinnou prevenci. Významnou roli v tomto procesu sehraává školní metodik prevence, jenž se zaměřuje nejen na předcházení sociálně patologických jevů, ale také na spolupráci s institucemi a podporu pedagogů, žáků i jejich rodin. Jeho kompetence a strategie významně přispívají k vytváření bezpečnějšího školního prostředí a ke snižování výskytu kriminality mezi mladistvými.

V současné době se společnost stále častěji potýká s narůstajícími projevy rizikového chování dětí a mládeže, které mohou vést k různým formám kriminality. Problematika prevence kriminality v oblasti školství tak nabývá na významu, neboť právě škola je jedním z klíčových prostředí, kde dochází nejen k formování osobnosti dítěte, ale i k včasnému rozpoznávání nežádoucího chování. Účinná prevence kriminality u dětí a mladistvých přitom není záležitostí jednorázových opatření, ale vyžaduje promyšlený a dlouhodobý přístup, jehož důležitou součástí je práce školního metodika prevence.

Školní metodik prevence představuje odborného pracovníka, který v rámci školy koordinuje aktivity směřující k prevenci rizikového a sociálně patologického chování. Jeho úloha je zcela zásadní v systému primární prevence kriminality, neboť se podílí jak na tvorbě preventivních programů, tak i na spolupráci s dalšími institucemi a odborníky z oblasti sociální práce, psychologie či Policie České republiky. Přestože je funkce školního metodika ukotvena ve školských dokumentech, v praxi se často potýká s nedostatečným ohodnocením, časovou vytížeností i rozdílnými podmínkami napříč školami.

Téma této bakalářské práce vychází ze snahy analyzovat, jaká je reálná úloha školního metodika prevence v systému prevence kriminality, jaké problémy tento odborník v praxi řeší a jaké podmínky jsou mu pro výkon této činnosti vytvářeny. Důraz je kladen na propojení teoretických poznatků s praktickými zkušenostmi samotných školních metodiků, aby bylo možné identifikovat nejen jejich kompetence, ale také překážky, které jim brání v efektivní prevenci rizikového a kriminálního chování u žáků.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Tato bakalářská práce se zabývá úlohou školního metodika prevence v systému kriminality, zejména ve vztahu k prevenci sociálně patologických jevů ve školním prostředí. Primárním cílem je analyzovat roli školního metodika prevence jako součásti systému prevence kriminality u dětí a mládeže. Sekundárním cílem je zhodnotit používané metody, přístupy a nástroje v rámci školních preventivních programů a identifikovat problémy, kterým metodici čelí, včetně návrhů na jejich řešení.

Práce je rozdělena do šesti tematických částí. Úvodní kapitola vymezuje cíle a metodologii práce. Následující oddíl se zabývá definicí sociálně patologických jevů a rizikového chování. Další část se zaměřuje na roli školního metodika prevence, jeho kompetence a konkrétní aktivity. Následuje kapitola analyzující spolupráci s institucemi, jako jsou oddělení sociálně – právní ochrany dětí (OSPOD) nebo Policie ČR. Předposlední část se věnuje překážkám při realizaci preventivních programů a navrhuje možná zlepšení. Závěrečná část je věnována empirickému výzkumu založenému na rozhovoru s metodičkami prevence, který poskytuje praktický pohled z terénu.

Metodologický rámec práce vychází z kombinace teoretických a praktických přístupů. V teoretické části je provedena analýza odborné literatury, legislativních předpisů a metodických materiálů vztahujících se k prevenci rizikového chování ve školách. Praktická část je založena na kvalitativním výzkumu realizovaném prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se školními metodičkami prevence a kvantitativním dotazníkovým šetření mezi pedagogy. Součástí výzkumné části je rovněž analýza školní dokumentace, která přispívá k hlubšímu porozumění realizace preventivních opatření v praxi. Výsledky výzkumu budou sloužit k porovnání s teoretickými poznatky a k návrhu konkrétních doporučení pro zefektivnění práce školních metodiků prevence.

2 Sociálně patologické jevy a rizikové chování

Sociálně patologické jevy jsou častým tématem v dnešní společnosti. I když si většina lidí myslí, že se jich to netýká, mohou se s nimi setkat prakticky kdykoli.¹ Odborníci se už delší dobu snaží pochopit, co tyto jevy způsobuje, jak vznikají a jaké mají dopady na jednotlivce i celou společnost.

Pojem rizikového chování je předmětem zájmu celé řady vědních disciplín, přičemž jeho jednoznačné a univerzálně přijímané vymezení dosud nebylo ustáleno. Na jeho výklad a porozumění se soustředí jak obory společenských věd, tak i oblasti zdravotnictví.² V důsledku mezioborového přístupu se pak v odborné literatuře objevují různé terminologické varianty, které mohou popisovat stejný jev rozdílnými pojmy.

2.1 Vymezení pojmu sociálně patologické jevy

Tento pojem se vztahuje k různým nežádoucím společenským fenoménům, jež jsou vnímány jako škodlivé nebo neakceptovatelné. Zahrnuje chování, jež se odchyluje od běžně uznávaných norem a může mít nepříznivé dopady na společnost. Takové jednání je často považováno za deviantní a bývá sankcionováno.³

Sociálně patologické jevy mezi dětmi a mládeží představují rozmanité projevy rizikového chování, jež jsou v rozporu se společenskými normami. Mezi tyto jevy lze zařadit například projevy agrese, šikanu, vandalismus, delikventní chování, užívání omamných a psychotropních látek, záškoláctví či závislosti na technologiích a hazardních hrách.⁴

Současně mohou tyto jevy ohrozit i mravní formování mladých jedinců, zejména v souvislosti s projevy rasismu, xenofobie, sexuálního zneužívání nebo vlivem

¹NIKL, Jaroslav. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2000. ISBN 80-7251-033-9.

²FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Psyché. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

³MÜHLPACHR, Pavel. *Sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2511-5.

⁴POKORNÝ, Vratislav; TELCOVÁ, Jana a TOMKO, Anton. *Patologické závislosti*. Prevence SPJ. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2001. ISBN 80-238-6539-0.

extremistických náboženských směrů.⁵ Sociálně patologické chování označuje takové jednání člověka, které se odchyluje od běžně přijímaných pravidel a hodnot ve společnosti. Jde většinou o porušování zákonů, morálních zásad nebo společenských norem.

Často bývá spojeno s nezdravým životním stylem a může škodit nejen samotnému člověku, ale i jeho okolí – například rodině, kolegům nebo celé komunitě. Důsledky takového chování pak mohou vést k různým problémům jak na úrovni jednotlivce, tak celé společnosti.⁶

Pojem sociálně patologické chování představuje širokou škálu jevů, které narušují fungování společnosti a mají negativní dopad nejen na samotného jedince, ale i na jeho okolí.⁷ Tyto projevy se objevují zejména tehdy, když se jedinec odklání od obecně uznávaných norem a hodnot. V kontextu dětí a mládeže se jedná o závažný problém, protože tyto jevy mohou výrazně ovlivnit jejich zdravý vývoj a sociální začlenění. Odborníci zabývající se problematikou sociálně patologického chování upozorňují na konkrétní formy tohoto chování, včetně šikany, závislostí či extremistických projevů, které mohou mít dlouhodobé důsledky.

Sociálně patologické jevy

Sociálně patologické jevy jsou závažnější formou chování, které porušuje právní, etické či morální normy společnosti a často vede k negativním důsledkům pro jedince i jeho okolí. Jsou to jevy, které se vyskytují opakovaně a systematicky, a jejich výskyt je považován za hrozbu pro společenské soužití. Patří sem:

- kriminalita,
- šikana,
- vandalismus,
- závislosti (alkohol, drogy, gambling),
- týrání a zneužívání,

⁵POKORNÝ, Vratislav; TELCOVÁ, Jana a TOMKO, Anton. *Patologické závislosti*. Prevence SPJ. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2001. ISBN 80-238-6539-0.

⁶MÜHLPACHR, Pavel. *Sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2511-5.

⁷NIKL, Jaroslav. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2000. ISBN 80-7251-033-9

- rasismus, xenofobie, antisemitismus,
- záškoláctví,
- poruchy příjmu potravy.⁸

2.2 Vymezení pojmu rizikové chování

Význam pojmu rizikové chování se v různých oborech chápe odlišně, a proto na něj zatím neexistuje jednotná definice. Zabývají se jím nejen sociální a humanitní vědy, ale i lékařské obory. Právě kvůli tomu se také často liší názvy a popisy, které se k tomuto typu chování vztahují – každý obor k tomu přistupuje trochu jinak.

odborné literatuře setkáváme s různými termíny označujícími nežádoucí formy jednání, jako jsou poruchy chování, problémové či rizikové chování. Tyto projevy zpravidla znamenají odklon od norem a pravidel platných ve společnosti, avšak ne vždy dosahují intenzity, která by byla kvalifikována jako trestný čin.⁹

Daná studie rozlišuje chování, které již představuje závažnější narušení společenského soužití – jedná se například o projevy agresivity, antisociální či disociální tendence, případně jednání, které lze klasifikovat jako kriminální. Tyto formy chování jsou často spojeny s porušením zákonů nebo jiných závazných pravidel.

Rizikové chování

Rizikové chování označuje takové jednání, které může ohrozit zdraví, bezpečnost nebo sociální vývoj jedince, ale nutně nemusí být v rozporu se zákonem nebo společenskými normami. Typicky se objevuje v období dospívání, kdy si mladí lidé testují hranice a experimentují. Patří sem:

- kouření,
- konzumace alkoholu,

⁸FISCHER, Slavomír a ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Psyché. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

⁹MIOVSKÝ, Michal; SKÁCELOVÁ, Lenka; ZAPLETALOVÁ, Jana; NOVÁK, Petr; BARTÁK, Miroslav et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Monografie. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4.

- nechráněný sex,
- jízda bez helmy nebo bezpečnostního pásu,
- nadměrné používání internetu a technologií (netolismus),
- homofobie,
- násilí, domácí násilí.¹⁰

2.3 Rozdíl mezi sociálně patologickými jevy a rizikovým chováním

Sociálně patologické jevy jsou závažnější, společensky nebezpečné a často i právně postihované. Rizikové chování je častější u mladých lidí, nemusí být trestné, ale může vést k problémům.

Rozdíl mezi rizikovým chováním a sociálně patologickými jevy spočívá především v míře závažnosti a v dopadu na jedince i širší společnost. Sociálně patologické jevy představují závažnější formy chování, které porušují právní, etické či morální normy společnosti a často vedou k negativním důsledkům pro jedince i jeho okolí.¹¹ Jedná se o jevy, které se vyskytují opakovaně a systematicky, a jejich výskyt je považován za hrozbu pro společenské soužití. Patří sem například kriminalita, šikana, vandalismus, závislosti na návykových látkách nebo hazardních hrách, týrání a zneužívání, rasismus, xenofobie a antisemitismus.¹²

Na rozdíl od rizikového chování mají sociálně patologické jevy hlubší společenský dopad a bývají často trestně postižitelné. Rizikové chování představuje jednání, které sice může ohrožovat zdravý vývoj jedince, jeho zdraví nebo sociální vztahy, avšak obvykle nepřekračuje hranice trestněprávního postihu.¹³ Typicky se objevuje v období adolescence a zahrnuje například kouření, experimentování s alkoholem či drogami, nechráněný pohlavní styk nebo nadměrné užívání digitálních technologií.

¹⁰CIKLOVÁ, Kateřina. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. 2. vydání. [Ostrava]: EconomPress, 2016. ISBN 978-80-905065-9-6.

¹¹NIKL, Jaroslav. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2000. ISBN 80-7251-033-9

¹²KRAUS, B. et al. *Sociální patologie*. 2. vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010. ISBN 978-80-7435-080-1.

¹³MIOVSKÝ, Michal; SKÁCELOVÁ, Lenka; ZAPLETALOVÁ, Jana; NOVÁK, Petr; BARTÁK, Miroslav et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Monografie. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4.

Naproti tomu sociálně patologické jevy představují závažnější formy chování, které porušují právní, etické či morální normy společnosti a často vedou k negativním důsledkům pro jedince i jeho okolí. Jedná se o jevy, které se vyskytují opakovaně a systematicky, a jejich výskyt je považován za hrozbu pro společenské soužití. Patří sem například kriminalita, šikana, vandalismus, závislosti na návykových látkách nebo hazardních hrách, týrání a zneužívání, rasismus, xenofobie a antisemitismus. Na rozdíl od rizikového chování mají sociálně patologické jevy hlubší společenský dopad a bývají často trestně postižitelné.¹⁴

¹⁴*MŠMT - Metodická doporučení a metodické pokyny.* Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>. [cit. 2024-12-14].

3 Význam prevence

Pojem prevence má svůj původ v latinském jazyce, kde označuje činnost směřující k předcházení určitému jevu, tedy k jeho odvrácení ještě předtím, než k němu dojde.¹⁵ Jedním z významných nástrojů při snižování výskytu rizikového chování je systematicky pojatá prevence. Tento pojem má svůj původ v latinském slově *praevenire*, které lze přeložit jako „předcházet“. Prevence zahrnuje soubor opatření, jejichž cílem je eliminovat vznik rizikového chování nebo alespoň omezit jeho negativní dopady na jedince i společnost.¹⁶

Prevence v oblasti rizikového chování představuje soubor cílených opatření, která se liší podle fáze, ve které k nim dochází. Odborná literatura obvykle rozlišuje tři základní úrovně preventivních strategií: primární, sekundární a terciární. Každá z těchto úrovní se zaměřuje na jinou etapu výskytu rizikového jevu – od jeho předcházení, přes včasný záchyt a omezení dalšího rozvoje, až po zmírnění již existujících následků.¹⁷ Preventivní činnost může mít různý charakter – od edukativních a výchovných přístupů, přes zdravotnické zásahy, až po sociální podporu. Všechny tyto typy intervencí mají společný cíl – redukovat rizikové chování a podpořit pozitivní změnu v životě jedince i celé společnosti.

Účinná primární prevence je založena na posilování celkové pohody jednotlivce, a to jak po stránce psychické, tak tělesné. Klíčem k jejímu úspěchu je uplatnění kontinuální a systematické práce s cílovou skupinou, přičemž důraz je kladen na aktivní zapojení účastníků. Preventivní intervence jsou zpravidla efektivnější, jsou-li realizovány v menším kolektivu a dlouhodobě.¹⁸ Významnou roli v tomto procesu hraje nejen škola, ale rovněž rodinné prostředí, které může preventivní působení významně podpořit a posílit jeho dopad.

¹⁵SVOBODOVÁ, Zuzana. *Konflikty ve škole: od prevence k řešení*. Řízení školy. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-154-4.

¹⁶ČECH, Tomáš. Prevence. In MIOVSKÝ, Michal. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. Monografie.s.107. ISBN 978-80-87258-89-7.

¹⁷MATOUŠEK, Oldřich a MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

¹⁸KACHLÍK, Petr., VOJTOVÁ, Věra., ČERVENKA, Karel. a kol. *Edukační přístupy k dětem v riziku, s problémy a s poruchami chování*. Brno, 2017. ISBN 978-80-210-8916-7.

3.1 Dělení prevence

Prevence představuje rozsáhlý koncept, který zahrnuje různé oblasti lidské činnosti a společenského fungování. Pro systematictější uchopení tohoto pojmu se rozlišují tři hlavní kategorie, přičemž každá z nich se zaměřuje na odlišnou fázi řešení problémového chování či rizikových situací:

- **Primární prevence** se soustředí na identifikaci a eliminaci potenciálních rizikových faktorů ještě předtím, než dojde k jejich projevu. Jejím cílem je osvěta, vzdělávání a aktivní předcházení negativním jevům.
- **Sekundární prevence** se zaměřuje na včasné rozpoznání již existujících problémů a jejich řešení v počáteční fázi. Zahrnuje intervenční opatření, která mají zabránit eskalaci situace.
- **Terciární prevence** se uplatňuje v případech, kdy, již došlo k rozvoji problému, a jejím hlavním účelem je zmírnění následků, podpora resocializace a zabránění opětovnému výskytu nežádoucího chování.¹⁹

3.2 Prevence kriminality ve školním prostředí

Prevence kriminality ve školním prostředí představuje klíčový prvek primární prevence, jehož cílem je zabránit rozvoji rizikového chování již v raných fázích sociálního vývoje jedince. Škola jako výchovně-vzdělávací instituce sehrává v tomto ohledu zásadní roli, neboť působí nejen na vzdělávací proces, ale také na formování sociálních a morálních hodnot žáků.²⁰ Efektivní preventivní strategie by měly zahrnovat jak programy zaměřené na podporu pozitivního klimatu ve školním kolektivu, tak na včasné rozpoznání a řešení konfliktů, projevů agrese, šikany či jiných forem nežádoucího chování.

Důležitým aspektem prevence ve školách je také spolupráce s rodinou, školními psychology, preventivními metodiky a v případě potřeby i s orgány činnými

¹⁹MIOVSKÝ, Michal a kol. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze & Togga, 2012. ISBN 978- 80-87258-89-7.

²⁰MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Metodická doporučení a metodické pokyny Metodická doporučení a metodické pokyny*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>. [cit. 2025-04-20].

v trestním řízení.²¹ Dlouhodobá systematická práce s žáky přispívá nejen k eliminaci projevů kriminality v rámci školního prostředí, ale zároveň zvyšuje šance na zdravý psychosociální vývoj jednotlivce a bezpečné fungování školní komunity jako celku.

Prevence kriminality představuje ucelený rámec opatření a strategií, jejichž cílem je omezit výskyt trestné činnosti ve společnosti. Tento systém zahrnuje nejen institucionální mechanismy v gesci státních orgánů, ale i aktivity jednotlivců a komunit, které se podílejí na vytváření bezpečného prostředí. V českém kontextu je základním strategickým dokumentem v oblasti vnitřní bezpečnosti, která formuluje klíčové priority ochrany společnosti.²² Tento dokument staví na hodnotách ochrany života, zdraví, osobní svobody, lidské důstojnosti i majetku jednotlivce.

Prevence kriminality je soubor aktivit zaměřených na snižování rizika páčání trestné činnosti a zmírnění jejích dopadů, přičemž se nejedná o represivní, ale preventivní přístup. Na realizaci se podílejí státní, veřejné i soukromé subjekty.²³

Zahrnuje zejména sociální prevenci, která se snaží ovlivnit rizikové skupiny obyvatelstva, a situační prevenci, která omezuje možnosti ke spáchání trestného činu. Důraz se klade také na informování veřejnosti o možnostech ochrany a pomoci obětem. Prevence kriminality je úzce spjata i s předcházením dalších sociálně patologických jevů, zejména závislostí.²⁴

V nejširším pojetí lze prevenci chápat jako prostředek směřující k ochraně před negativními jevy a k minimalizaci jejich dopadů. Pokud se zaměříme na oblast kriminality, prevenci můžeme definovat jako souhrn cílených opatření a činností, které nejsou součástí represivního systému trestního práva, avšak mají za úkol předcházet páčání trestných činů a snižovat jejich výskyt ve společnosti.²⁵

Z pohledu společenských věd lze prevenci kriminality chápat jako systematicky řízený proces zaměřený na ovlivňování faktorů, které přispívají ke vzniku trestné činnosti. Jde o promyšlenou a organizovanou činnost institucí veřejné správy,

²¹MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Prevence*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/prevence>. [cit. 2025-04-20].

²²FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. 2., rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80- 7676-057-8

²³MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Prevence kriminality*. Online. 2025. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx>. [cit. 2025-04-20].

²⁴ZOUBKOVÁ, I. MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. ISBN 80-86795-05-5

²⁵SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4

samospráv i neziskového sektoru, jejímž cílem je aktivně reagovat na příčiny kriminálního chování, a tím předcházet jeho projevům.²⁶

Z hlediska zaměření na konkrétní cílovou skupinu se prevence rozlišuje na tři základní typy – **primární, sekundární a terciární**. **Primární prevence** se orientuje na širokou populaci s cílem předcházet delikventnímu chování skrze ovlivnění osobnostního rozvoje a odstranění obecných rizikových faktorů. Dále ji lze členit na všeobecnou (zaměřenou na celé skupiny bez výrazného rizika), selektivní (cílí na osoby s rizikovými znaky) a indikovanou (reaguje na jedince, u nichž se rizikové chování již začíná projevovat a vyžaduje odborný zásah).²⁷

Sekundární prevence zasahuje u osob, u nichž existuje zvýšená pravděpodobnost výskytu sociálně nežádoucího chování nebo se takové projevy již objevily v mírnější formě. Důraz je zde kladen na rychlou intervenci.²⁸

Terciární prevence se aplikuje u jedinců, kteří se dopustili závažného protiprávního jednání. Cílem je zabránit recidivě prostřednictvím cílených opatření, často v prostředí s omezením svobody.²⁹ Z obsahového hlediska lze preventivní přístupy kategorizovat do tří hlavních oblastí: **prevence sociální, situační a viktimologická**. Toto členění reflektuje zaměření preventivních strategií podle povahy jejich intervence.³⁰

Sociální prevence se orientuje především na formování a ovlivňování chování jednotlivců v souladu s normami platnými ve společnosti. Jejím cílem je předcházet sociálně nežádoucím jevům prostřednictvím upevňování společensky přijatelného jednání a eliminace negativních vlivů prostředí. Tento typ prevence je realizován prostřednictvím různorodých institucí a programů, které zasahují širokou veřejnost. Na úrovni sekundární prevence se sociální strategie soustředí na ohrožené skupiny

²⁶BAGIONOVÁ, T. BELUŠKOVÁ, D. *Prevencia kriminality*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, 2014. 50 s. ISBN 978-80-8052-998-7

²⁷BAÁN, Pál, HAVRDOVÁ, Egle (ed.). *Nejlepší praxe školních programů prevence kriminality: studijní materiál pro projekt "Vzdělávání v oblasti přenosu nejlepší praxe prevence kriminality a sociálního začlenění mládeže"*. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2009. ISBN 978-80-254-6488-5. Dostupné také z: <http://krameriusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:433a9490-2ead-11e4-8e0d-005056827e51>.

²⁸Tamtéž

²⁹Tamtéž

³⁰CEJP, Martin, HAVRDOVÁ, Egle (ed.). *Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže: studijní materiál pro projekt Vzdelávání poskytovatelů sociálních služeb v oblasti prevence kriminality a sociálního začlenění mládeže*. [Praha]: Centrum pro veřejnou politiku, 2007.s. 84. ISBN 978-80-239-9950-1.

obyvatel, především ty, které se nacházejí v nepříznivých životních podmínkách – například děti a mladistvé z neúplných rodin, jedince žijící v ekonomicky nestabilním prostředí nebo osoby závislé na návykových látkách.³¹

3.3 Prevence v rodinném prostředí

Rodina představuje základní prvek socializace dítěte a významně ovlivňuje jeho hodnoty, chování i schopnost zvládat životní situace. Efektivní prevence sociálně patologických jevů začíná právě v rodinném prostředí, které slouží jako primární ochranný faktor před vznikem rizikového chování.

Funkční rodina má schopnost předávat pozitivní vzorce chování, nastavovat jasné hranice a poskytovat emoční podporu. Děti vyrůstající v prostředí s dostatečnou mírou bezpečí, důvěry a komunikace mají menší sklon k agresivnímu chování, záškoláctví nebo užívání návykových látek.³² Naopak dysfunkční rodinné vztahy, nedostatečný dohled, přehnaná kontrola nebo absence emocionální vazby představují rizikové faktory, které mohou vést k rozvoji patologického chování.³³

Rodinné prostředí může ovlivnit také schopnost dítěte odolávat vnějším tlakům. Například v případě dobře fungující komunikace mezi rodičem a dítětem je pravděpodobnější, že dítě sdělí své problémy nebo se svěří včas s neobvyklým chováním ve škole či mezi vrstevníky. Zapojení rodičů do preventivních aktivit školy je navíc důležitým předpokladem účinné prevence.³⁴

3.4 Systém prevence kriminality v České republice

Prevence kriminality v České republice je postavena na komplexním systému opatření, jejichž cílem je předcházet trestné činnosti, minimalizovat její následky

³¹TYŠER, J. *Školní metodik prevence*. 1. vyd. Most: Hněvín, 2006, s. 7. ISBN 80-86654-17-6.

³²MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Studijní texty. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

³³NIKL, Jaroslav. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2000. ISBN 80-7251-033-9.

³⁴MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní strategie primární prevence rizikové chování dětí a mládeže 2019 - 2027*. Online. [cit. 2025-04-21].

a podporovat bezpečnostní prostředí ve společnosti.³⁵ Tento systém zahrnuje spolupráci různých institucí a organizací na národní, regionální i místní úrovni.

Jedním z hlavních garantů prevence kriminality je Ministerstvo vnitra České republiky, které vytváří strategické dokumenty, jako je například **Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027**, a koordinuje činnost na celostátní úrovni.³⁶ Na regionální úrovni se do prevence zapojují kraje a obce, které přijímají vlastní programy prevence kriminality přizpůsobené místním podmínkám.

Důležitou součástí systému jsou také školy, které se podílejí na primární prevenci kriminality prostřednictvím výchovného působení a vzdělávacích aktivit. Školní metodik prevence má v tomto procesu důležitou roli, protože koordinuje preventivní programy zaměřené na minimalizaci rizikového chování žáků a studentů.³⁷ Mezi další subjekty patří Policie České republiky, městská policie, orgány sociálně-právní ochrany dětí, nestátní neziskové organizace a odborná pracoviště zaměřená na prevenci, výchovu a sociální práci.

Spolupráce mezi těmito institucemi je nezbytná pro účinnou prevenci kriminality. Kromě přímého působení na rizikové skupiny obyvatel se systém prevence kriminality zaměřuje také na vzdělávání odborníků, podporu komunitních programů, zvyšování právního vědomí občanů a vytváření bezpečného prostředí v rizikových lokalitách.

Ve školním prostředí je prevence kriminality úzce propojena s primární prevencí sociálně patologických jevů. Školní metodik prevence tak představuje klíčového aktéra, který propojuje školu s širším systémem prevence kriminality a přispívá k výchově mladé generace ke zdravému a zodpovědnému životnímu stylu.³⁸

³⁵MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Prevence kriminality v České republice*. Online. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx>. [cit. 2025-04-26].

³⁶MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027*. Online. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-lea-2022-az-2027.aspx>. [cit. 2025-04-26].

³⁷MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY. *Prevence rizikového chování Prevence rizikového chování*. Online. [cit. 2025-04-26].

³⁸MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY. *Prevence rizikového chování Prevence rizikového chování*. Online. [cit. 2025-04-26].

4 Úloha školního metodika prevence

Úloha školního metodika prevence se začala systematicky formovat v českém školství počátkem 90. let 20. století. V této době se tato pozice zpravidla označovala jako protidrogový preventista a často ji zastával pedagog, který současně vykonával funkci výchovného poradce. Slučování těchto funkcí však není doporučováno, a to ani v případě vedoucích či poradenských rolí, jako je spojení funkce školního metodika prevence a vedoucího pracovníka. Důvodem je zejména nutnost zachování objektivity při řešení problémových situací ve školním prostředí.³⁹

Postupem času však došlo k výraznému rozšíření náplně práce tohoto odborníka. Zejména po roce 2000 se jeho kompetence rozrostly i o oblast prevence dalších sociálně patologických jevů, čímž se jeho činnost stala integrální součástí širšího systému školní prevence rizikového chování.⁴⁰

4.1 Role školního metodika prevence

Školní metodik prevence (ŠMP) se podílí na zvyšování informovanosti žáků, pedagogů i rodičů s cílem snížit pravděpodobnost výskytu sociálně patologických jevů. Nedílnou součástí jeho činnosti je úzká spolupráce s třídními učiteli, která mu umožňuje monitorovat situaci ve třídních kolektivech a včas identifikovat potenciální problémy.⁴¹ Jeho role spočívá nejen ve vytváření bezpečného a pozitivního školního prostředí, ale také v systematickém sledování signálů svědčících o rizikovém chování žáků. Kromě toho se věnuje odbornému poradenství a navrhování efektivních preventivních strategií.

Součástí odborné činnosti školního metodika prevence systematické rozvíjení informovanosti všech aktérů školního prostředí – pedagogů, žáků i jejich zákonných zástupců – s cílem podpořit efektivní prevenci výskytu sociálně patologických jevů. Důležitou součástí jeho práce je také úzká kooperace s třídními učiteli, která mu umožňuje získávat průběžný přehled o případných

³⁹PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. V Praze: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-28-5

⁴⁰KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Pedagogika. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.

⁴¹KENDIKOVÁ, Jitka. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, 2017. Dobrá škola. Inkluzivní vzdělávání. ISB N 978-80-7496-349-0.

rizikových situacích v jednotlivých třídních kolektivech.⁴² Součástí jeho profesní role je rovněž podpora tvorby pozitivního sociálního klimatu ve škole i v jednotlivých třídách, včetně sledování a interpretace potenciálních varovných indikátorů spojených s rizikovým chováním žáků. V neposlední řadě poskytuje metodickou i poradenskou pomoc v oblasti prevence těm, kteří ji v rámci školního prostředí potřebují.⁴³

Školní prevence se v praxi realizuje prostřednictvím rozmanitých aktivit, které podporují pozitivní vztahy mezi žáky a přispívají k prevenci rizikového chování. K nejčastěji využívaným formám patří tematicky zaměřené semináře, interaktivní workshopy, projektově orientované vyučování, adaptační pobyty a aktivity rozvíjející soudržnost třídního kolektivu, včetně slavnostních nebo tradičních událostí organizovaných školou.⁴⁴ Smyslem těchto preventivních intervencí je nejen posílit zdravé sociální klima ve škole, ale také otevřít prostor pro pojmenování problémových jevů, které jsou jinak ve školním prostředí často přehlíženy nebo považovány za tabu.

4.2 Vzdělání školního metodika prevence

Odborná kvalifikace školního metodika prevence musí odpovídat jeho pedagogické činnosti v konkrétním typu a stupni školy, jak vyplývá z legislativních požadavků.

Od roku 2004 je možné absolvovat specializované vzdělávání zaměřené na prevenci rizikového chování a sociálně patologické jevy, které zahrnuje minimálně 250 hodin výuky a je zakončeno závěrečnou zkouškou, ověřující získané znalosti. Pro efektivní výkon této funkce je nezbytné, aby škola metodikovi prevence vytvořila odpovídající pracovní podmínky, například umožnila konzultace se žáky i jejich zákonnými zástupci v adekvátním prostředí.⁴⁵

Aby mohl pedagog vykonávat funkci školního metodika prevence, musí mít odpovídající kvalifikaci pro pedagogickou činnost na daném stupni a typu školy.

⁴²TYŠER, J. *Školní metodik prevence*. 1. vyd. Most: Hněvín, 2006, s. 7. ISBN 80-86654-17-6.

⁴³KENDIKOVÁ, Jitka. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, 2017. Dobrá škola. Inkluzivní vzdělávání. ISB N 978-80-7496-349-0.

⁴⁴TYŠER, J. *Školní metodik prevence*. 1. vyd. Most: Hněvín, 2006, s. 7. ISBN 80-86654-17-6.

⁴⁵MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Školní metodik prevence*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/>. [cit. 2025-02-22].

Toto upravuje zákon č. 563/2004 Sb.⁴⁶ Problematiku odborné způsobilosti upravuje vyhláška č. 317/2005 Sb., která se zaměřuje na další vzdělávání pedagogických pracovníků související akreditační procesy.⁴⁷

Funkci ŠMP tedy může vykonávat pouze osoba, která absolvovala specializační studium v rozsahu 250 hodin, akreditované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Během tohoto studia se účastníci setkávají s odborníky z různých oblastí, jako je psychologie, Policie ČR, neziskové organizace a další instituce zabývající se prevencí rizikového chování.

Alternativní cestou, jak lze získat odbornou kvalifikaci pro výkon funkce školního metodika prevence, je účast v sebezkušenostním vzdělávacím programu zaměřeném specificky na tuto oblast. Jedním z nejrozsáhlejších kurzů tohoto typu je tzv. Komplexní výcvik preventistů (KVP), který poskytuje organizace Život bez závislosti, z. s., držitel akreditace udělené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Tento výcvikový program klade důraz na rozvoj odborných i praktických dovedností účastníků a je koncipován jako pětiletý cyklus v celkovém rozsahu 600 hodin.⁴⁸

Hlavním limitem specializačního vzdělávání školních metodiků prevence bývá jeho finanční náročnost, jelikož cena kurzu dosahuje přibližně 30 000 Kč. Mnohé školy si takové výdaje nemohou dovolit, a proto je často nutné hledat alternativní financování prostřednictvím grantů nebo dohodou o spolufinancování mezi školou a účastníkem.

4.2.1 Ohodnocení a pravomoci školního metodika prevence

Pedagog, který zastává funkci školního metodika prevence, musí získat finanční příspěvek ve formě specializačního příplatku, jehož výše se pohybuje mezi 1 000 a 2 000 Kč měsíčně. Tento příplatek je poskytován v souladu se zákonem o pedagogických pracovnících a je určen těm, kteří kromě svých běžných pedagogických povinností vykonávají odborné aktivity související s prevencí rizikového chování. K získání této finanční odměny je nutné splnit stanovené

⁴⁶ČESKO. *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů* [online]. In: Sbírka zákonů ČR. 2004 [cit. datum přístupu]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

⁴⁷Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků [online]. In: Sbírka zákonů ČR. 2005 [cit. datum přístupu]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317>.

⁴⁸TYŠER, J. *Školní metodik prevence*. 1. vyd. Most: Hněvín, 2006, s. 7. ISBN 80-86654-17-6.

kvalifikační požadavky a být zařazen do příslušné pozice v rámci vzdělávacího systému.⁴⁹

Celkové finanční ohodnocení této funkce se tak liší v závislosti na konkrétní škole a dostupných finančních prostředcích. V praxi to znamená, že ne všichni školní metodici prevence jsou za svou činnost adekvátně finančně oceněni, což může mít dopad na jejich motivaci vykonávat tuto roli nad rámec běžných pedagogických povinností.⁵⁰

4.3 Dokumenty a metodické pokyny ŠMP

Školní metodik prevence (ŠMP) vede povinnou dokumentaci, která zahrnuje: Preventivní program školy, deník činností, zápisy z řešení konkrétních případů, výsledky anket a šetření, evidenci preventivních akcí a kontakty na spolupracující organizace. Dále zaznamenává jednání školního poradenského pracoviště a přípravy na metodické vedení učitelů.

Tato dokumentace slouží k plánování a vyhodnocování preventivních opatření a je v souladu s vyhláškou č. 72/2005 Sb., která stanovuje povinnost ŠMP vést písemné záznamy o své činnosti.⁵¹

Metodické pokyny představují soubor dokumentů vydávaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), které poskytují vzdělávacím institucím rámcová doporučení a postupy pro řešení specifických otázek v oblasti výchovy a vzdělávání. V oblasti prevence rizikového chování mezi žáky mají zásadní význam zejména následující pokyny:

Metodický pokyn k prevenci a řešení šikany ve školním prostředí (č.j. MŠMT-21149/2016) – tento dokument poskytuje školám návod, jak identifikovat projevy šikany, předcházet jejímu vzniku a adekvátně na ni reagovat.⁵²

⁴⁹MARTANOVÁ, Veronika, et al. *Učební texty ke specializačnímu studiu pro školní metodiky*. Barbara Janíková, Tereza Daněčková; Tereza Daněčková. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova Praha, 2007.

⁵⁰https://www.msmt.cz/uploads/O_200/Metodicky_vyklad_k_odmenovani_zari_2021/II_Metodicky_vyklad_k_odmenovani_upr_ava_web.pdf

⁵¹MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Školní metodik prevence*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/>. [cit. 2025-02-22].

⁵²MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Metodická doporučení a metodické pokyny*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>. [cit. 2025-02-02].

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (č.j. 21291/2010-28) – materiál vymezuje klíčové pojmy v oblasti prevence, stanovuje způsoby její integrace do školních programů a určuje úlohu jednotlivých subjektů zapojených do preventivního systému. Součástí dokumentu jsou také přílohy zaměřené na specifické formy rizikového chování, včetně užívání návykových látek, kyberšikany, šikany či záškoláctví.⁵³

Oba zmíněné metodické pokyny představují klíčové nástroje v oblasti prevence a intervence. Dokument vydaný MŠMT⁵⁴ se zaměřuje na systematické řešení problematiky šikany v prostředí škol a školských zařízení. Jeho obsahem je nejen analýza šikany mezi žáky, ale také upozornění na případy, kdy se obětí stávají pedagogičtí pracovníci. Součástí textu je rovněž přehled právních aspektů souvisejících s trestněprávním posuzováním těchto jevů.

4.3.1 Školní preventivní strategie

Podle Procházky lze identifikovat několik strategických dokumentů, které významně ovlivňují formování a realizaci preventivních opatření ve vzdělávacích institucích. Mezi tyto klíčové materiály patří zejména rámcové koncepce zaměřené na podporu zdravého životního stylu, inkluzivního vzdělávání a snižování rizikového chování u dětí a dospívajících.⁵⁵

Z hlediska primární prevence hraje zásadní roli **Národní strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže pro období 2019–2027**⁵⁶, která poskytuje metodologické vodítko pro školy. V oblasti vzdělávací politiky je důležité zohlednit Strategii vzdělávací politiky České republiky, jež vymezuje dlouhodobé cíle rozvoje školství.

Legislativní rámec prevence rizikového chování prochází častými změnami, přičemž většina současných dokumentů se zaměřuje spíše na intervenci než na prevenci.

⁵³MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Metodická doporučení a metodické pokyny*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>. [cit. 2025-02-02].

⁵⁴MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Metodická doporučení a metodické pokyny*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>. [cit. 2025-02-02].

⁵⁵PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. V Praze: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-28-5.

⁵⁶MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní strategie primární prevence rizikové chování dětí a mládeže 2019 - 2027*. Online. [cit. 2025-04-21].

Významnou výjimku tvoří tedy Národní strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže na období 2019–2027, která byla zpracována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Tento strategický dokument definuje hlavní cíle a priority v oblasti primární prevence a zároveň podporuje spolupráci mezi klíčovými aktéry – školami, samosprávami, odbornou veřejností i neziskovým sektorem. Jeho úkolem je informovat veřejnost a poskytnout rámec pro realizaci preventivních opatření v České republice.⁵⁷

Významnou součástí rámce prevence je rovněž **Akční plán inkluzivního vzdělávání**,⁵⁸ který akcentuje rovný přístup ke vzdělávání. Strategie prevence kriminality v České republice, platná původně pro období 2016–2020 a prodloužená do roku 2021 (č.j. MV-184783-2/OPK-2020), reflektuje prevenci delikventního chování na celospolečenské úrovni.

V neposlední řadě je třeba zmínit i dokumenty zaměřené na oblast zdraví a životního stylu, jako je Národní strategie protidrogové politiky, Strategie zdraví a Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí, včetně jejich akčních plánů zaměřených na eliminaci zdravotně rizikového chování.

4.3.2 Minimální preventivní program

V současném školském systému jsou minimální preventivní programy (MPP) vytvářeny individuálně každou školou, a to v návaznosti na její specifické podmínky a potřeby žáků. Tyto programy jsou integrální součástí školních vzdělávacích programů a představují nástroj pro systematickou prevenci rizikového chování.⁵⁹

MPP tento program je součástí školního vzdělávacího plánu a reflektuje konkrétní podmínky dané školy, včetně věkového složení žáků, aktuálních potřeb i lokální situace. Je sepsán vždy před začátkem daného školního roku, většinou v srpnu.

⁵⁷MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní strategie primární prevence*. Dostupné z:

https://msmt.gov.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf. [cit. 2025-04-21].

⁵⁸MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/ministerstvo/novinar/akni-plan-inkluzivniho-vzdelavani-na-obdobi-2016-2018>. [cit. 2025-04-21].

⁵⁹MIOVSKÝ MICHAL A KOL., *https://www.adiktologie.cz/file/331/minim-prevent-program-web.pdf*. Online. [cit. 2025-04-21].

Preventivní činnost nelze vnímat jako oddělený prvek školního prostředí – naopak, její efektivita výrazně stoupá tehdy, je-li organicky začleněna do každodenní výuky a celkového klimatu školy.

Jak uvádí Procházka, právě dlouhodobá přítomnost žáků ve školním prostředí poskytuje jedinečnou příležitost k formování hodnot, postojů a kompetencí, které jsou zásadní pro vedení zdravého a vyrovnaného životního stylu.⁶⁰

Prevence proto musí být chápána jako společné úsilí pedagogů, ostatních odborných pracovníků školy i rodičů, jejichž vzájemná spolupráce vytváří základní rámec pro účinné působení na děti a dospívající.

Miovský uvádí, že součástí preventivních aktivit školy je také tvorba a naplňování Minimálního preventivního programu, jenž představuje závazný koncepční dokument.⁶¹ Jeho cílem je podporovat u žáků zdravý životní styl, přispívat k jejich osobnostnímu a sociálnímu růstu a zároveň rozvíjet jejich dovednosti v oblasti mezilidské komunikace a sociální interakce.

Plnění obsahu tohoto dokumentu podléhá kontrolní činnosti České školní inspekce. Obsahové zaměření jednotlivých preventivních oblastí pak vychází z rámce stanoveného v aktuálně platné Národní strategii primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže, která slouží jako koncepční vodítko pro tvorbu školních preventivních programů.⁶²

4.3.3 Plán metodika prevence

Činnost školního metodika prevence je rozdělena do několika oblastí, z nichž každá představuje nedílnou součást preventivního systému školy. Plán činnosti školního metodika prevence je vždy sestavován na období jednoho školního roku. Tento plán je strukturován na jednotlivé měsíce od září do června a pro každý měsíc obsahuje konkrétní aktivity, které metodik prevence předem plánuje a připravuje. Měsíční

⁶⁰PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. V Praze: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-28-5.

⁶¹MIOVSKÝ, Michal; SKÁCELOVÁ, Lenka; ZAPLETALOVÁ, Jana; NOVÁK, Petr; BARTÁK, Miroslav et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Monografie. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4.

⁶²Klimtová, V., & Lovasová, V. (2021). *Evaluace specializačního studia pro školní metodiky prevence*. Mezinárodní vědecká konference ICOLLE 2020, 12(6), 60-69.

harmonogram je zaměřen na systematickou realizaci preventivních opatření v souladu s celoroční strategií školy v oblasti prevence rizikového chování.⁶³

Preventivní činnost v rámci školního prostředí je rozvržena do jednotlivých měsíců a zahrnuje specifické aktivity zaměřené na eliminaci rizikového chování, metodické vedení učitelského sboru, kooperaci s externími odbornými institucemi a přímou práci se žáky. Při tvorbě tohoto plánu je kladen důraz na systematický přístup k rozvoji preventivních strategií a na pravidelné hodnocení jejich účinnosti.⁶⁴ Hlavním záměrem je realizovat preventivní intervence v průběhu celého školního roku a současně přispívat k posilování příznivé atmosféry ve školním prostředí.

V rámci své činnosti metodik prevence aktivně navazuje a rozvíjí kontakty s odbornými institucemi zaměřenými na prevenci rizikového chování, krizovou intervenci a terapeutickou podporu. Zároveň zajišťuje komunikaci s organizacemi, které poskytují specializované poradenské služby. Nedílnou součástí jeho odpovědnosti je také metodická podpora pedagogických pracovníků v oblasti prevence a podpora jejich profesního růstu. K jeho úkolům dále patří správa údajů o žácích v péči specializovaných zařízení a vedení dokumentace, která zaznamenává průběh a obsah realizovaných preventivních opatření.⁶⁵

4.3.4 Krizový plán školy

Krizový plán školy představuje nedílnou součást Minimálního preventivního programu a plní funkci praktického manuálu pro řešení mimořádných situací v prostředí školy. Dokument systematicky vymezuje odpovědnosti jednotlivých zaměstnanců školy, stanovuje komunikační a bezpečnostní mechanismy a navrhuje následná opatření zaměřená na prevenci dalších krizí.⁶⁶

Dodržování stanovených postupů uvedených v krizovém plánu je pro zaměstnance školy závazné a jejich aplikace je považována za nezbytnou součást vnitřního řízení školy.

⁶³TYŠER, J. *Školní metodik prevence*. 1. vyd. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-17-6.

⁶⁴TYŠER, J. *Školní metodik prevence*. 1. vyd. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-17-6.

⁶⁵PREV.CENTRUM. *Kompetence školního metodika prevence*. Online. Dostupné z: <https://www.prevcentrum.cz/kompetence-skolního-metodika-prevence/>. [cit. 2025-04-26].

⁶⁶BÁRTÍK, Pavel, MIOVSKÝ, Michal (ed.). *Primární prevence rizikového chování ve školství: [monografie]*. Praha: Sdružení SCAN, c2010. ISBN 978-80-87258-47-7.

Odborná literatura doporučuje, aby krizový plán obsahoval jasné určení hlavních rolí a procesů. Mezi stěžejní body by měly patřit zejména:

- určení osob odpovědných za poskytnutí první pomoci či zahájení krizové intervence,
- specifikace postupů pro hlášení incidentů v rámci školního systému,
- stanovení způsobu dokumentace událostí,
- definování povinností týkajících se informování zákonných zástupců žáků,
- přesné vymezení situací, kdy je nutné kontaktovat Policii České republiky nebo orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD),
- pravidla a metody pro informování rodičů ostatních žáků,
- zásady komunikace s žáky školy v krizových situacích,
- a rovněž pokyny pro informování zřizovatele školy a médií.⁶⁷

Krizový plán školy představuje klíčový dokument, jenž stanovuje postupy při řešení mimořádných situací v prostředí školy. Tento plán je nedílnou součástí Minimálního preventivního programu a je sestavován v souladu s aktuální verzí školního řádu. V rámci hloubkové inspekce je metodik prevence povinen doložit, že součástí jeho dokumentace je aktuální krizový plán školy.

Vypracování krizového plánu se opírá o relevantní metodické pokyny a doporučení vydaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, mezi něž patří zejména:

- Metodický pokyn k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MŠMT-21149/2016),
- Metodické doporučení zaměřené na primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů (č. j. 21291/2010-28),
- Metodický pokyn k výchově proti rasismu, xenofobii a dalším formám intolerance (č. j. 14423/99-22),

⁶⁷MŠMT. *Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s PAS*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>. [cit. 2025-04-26].

- Pravidla pro bezpečné užívání internetu určená rodičům a dětem (č. j. 11696/2004-24),
- Pokyn k prevenci zneužívání návykových látek ve školách a školských zařízeních (č. j. 16227/96-22).
- Tento dokument je koncipován tak, aby poskytoval školnímu personálu jasné a srozumitelné instrukce pro zvládání krizových situací v souladu s aktuálními právními předpisy a doporučeními resortu školství.⁶⁸

4.3.5 Evaluace plánu prevence

Pojem evaluace nelze v odborné literatuře jednoznačně definovat, jelikož existuje více přístupů k jejímu vymezení, zejména v souvislosti s hodnocením preventivních programů. Obecně lze evaluaci chápat jako proces zahrnující různé aktivity, jejichž cílem je získat informace o tom, jak jednotlivé cílové skupiny vnímají sebe samé i své sociální prostředí.⁶⁹ V kontextu prevence se evaluace často pojímá jako systematické získávání, analýza a interpretace údajů, které se vztahují k přípravné fázi a realizaci preventivního programu.

Každý preventivní program realizovaný ve školním prostředí a financovaný z veřejných zdrojů by měl být systematicky evaluován. Evaluace je považována za nezbytnou součást programu a jejím cílem je ověřit, zda je program vhodný pro specifickou cílovou skupinu s ohledem na její psychosociální úroveň, přizpůsobení programu školnímu prostředí a podmínkám, v nichž je realizován, a také posoudit, zda nedochází k nežádoucímu kontraproduktivnímu působení.⁷⁰ Nedílnou součástí evaluace je rovněž hodnocení, zda byly naplněny cíle stanovené v rámci programu.

Přístupy k evaluaci preventivních programů jsou rozmanité a zahrnují různé modely hodnocení. Jedním z přístupů je odmítání jednotných standardů kvality, kdy primární důraz není kladen na sjednocení hodnotících kritérií, ale na posouzení skutečného dopadu programu. Tento přístup, přestože má řadu příznivců, klade vysoké nároky

⁶⁸ MŠMT. *Pravidla prevence vzniku problémových situací... Pravidla prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS ve školách a školských zařízeních za účelem zajištění jejich bezpečnosti*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/dodrzovani-pravidel-prevence-vzniku-problemovych-situaci>. [cit. 2025-04-26].

⁶⁹ BĀRTĪK, Pavel, MIOVSKÝ, Michal (ed.). *Primární prevence rizikového chování ve školství: [monografie]*. Praha: Sdružení SCAN, c2010. ISBN 978-80-87258-47-7.

⁷⁰ MIOVSKÝ, Michal a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. 2. vyd. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze v Nakladatelství Lidové noviny, 2015, s. 328. ISBN 978-80- 7422-392-1.

na odbornou připravenost personálu, úroveň výzkumných a kontrolních institucí a na dostatečné finanční zabezpečení evaluace.⁷¹

Alternativně je možné využít model, který stanovuje obecná kritéria kvality umožňující vzájemné porovnávání programů. Tento postup je finančně méně náročný a jeho realizace je snazší, ovšem jeho nevýhodou může být omezená flexibilita při reagování na změny v cílových skupinách a nižší schopnost inovace.

4.3.6 Deník metodika prevence

Vedení osobního deníku představuje pro školního metodika prevence efektivní nástroj pro systematické sledování a dokumentování jeho činností v oblasti prevence rizikového chování. Tento deník nemusí mít formální podobu oficiálního dokumentu; postačí jednoduchý pracovní sešit či složka, která umožní metodikovi zaznamenávat veškeré aktivity, postřehy a plánované kroky v jednotlivých oblastech preventivní práce.

Struktura deníku by měla odrážet hlavní témata preventivní činnosti, například spolupráci s pedagogickým sborem, práci se třídními kolektivy, kontakt s odbornými institucemi nebo realizaci preventivních programů. Každá oblast by měla být vedena odděleně a doplňována jak o stručné záznamy uskutečněných aktivit, tak o vlastní reflexi metodika, návrhy na další postup či poznámky k případným problémům.

Výhodou takto vedeného deníku je přehlednost a okamžitá dostupnost podkladů pro zpracování zpráv, hodnocení preventivních aktivit a přípravu MPP. Deník také metodikovi umožňuje sledovat vlastní profesní rozvoj, analyzovat efektivitu jednotlivých kroků a pružně reagovat na aktuální potřeby školy či cílových skupin.⁷²

V neposlední řadě plní deník důležitou roli i v případě kontrolních mechanismů, například při inspekcích ze strany České školní inspekce, kdy slouží jako důkaz o kontinuálním výkonu preventivní práce a o její dokumentaci.

⁷¹MIOVSKÝ, Michal a kol. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. 1. vyd. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství TOGGA, 2012, s. 220. ISBN 978-80-87258-89-7.

⁷²MADIO. *Kuchařka pro metodiky prevence*. Online. Dostupné z: <https://www.madio.cz/blog-ucitel/kucharka-pro-metodiky-prevence/?srsltid=AfmBOorl2swgrcfqka2p1IZpXDcr2e-viB5GIKISGnpakwcQCPxWlvJ9>. [cit. 2025-04-26].

5 Subjekty spolupracující se školním metodikem prevence

Školní metodik prevence spolupracuje s řadou interních i externích subjektů zaměřených na podporu prevence rizikového chování. Uvnitř školy se opírá především o spolupráci s výchovným poradcem, školním psychologem a vedením školy.⁷³

Při řešení závažných kritických situací na škole školní metodik komunikuje zejména s orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), pedagogicko-psychologickými poradnami, krizovými centry, policií či kurátory pro mládež. Tato spolupráce zahrnuje nejen řešení konkrétních problémů, ale i realizaci preventivních aktivit zaměřených na žáky, pedagogy i rodiče.

5.1 Orgán sociálně – právní ochrany (OSPOD)

V České republice zajišťují agendu sociálně-právní ochrany dětí různé instituce veřejné správy. Mezi klíčové orgány patří obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, magistráty, Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí. Krajské úřady a magistráty mohou v rámci přenesené působnosti delegovat některé úkoly na jiné subjekty, kterým tímto přiznávají status pověřených osob. V odborných pramenech i v běžné terminologii je oddělení sociálně-právní ochrany dětí při obecních úřadech obcí s rozšířenou působností často označováno zkratkou OSPOD.⁷⁴

Právním základem pro oblast sociálně-právní ochrany dětí v České republice je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Tento právní předpis v ustanovení § 1 odst. 1 definuje hlavní cíle sociálně-právní ochrany, mezi něž patří zejména podpora práva dítěte na zdravý vývoj a odpovídající výchovu, ochrana jeho oprávněných zájmů včetně ochrany majetku, snaha o obnovu narušených funkcí

⁷³TYŠER, Jiří. *Školní metodik prevence: soubor materiálů*. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-17-6.

⁷⁴OSPOD = Orgán sociálně právní ochrany dětí

rodiny a zajištění náhradní rodinné péče pro děti, které nemohou být vychovávány ve své vlastní rodině.⁷⁵

Spolupráce školního metodika prevence s OSPOD je obecně vnímána jako důležitý prvek při zvládání problémových situací. V kontextu prevence a řešení rizikového chování u žáků však nabývá kooperace základních a středních škol s ospodem ještě vyššího významu.⁷⁶ Důležitost této spolupráce spočívá nejen v možnosti včasného zachycení problémového chování, ale i v efektivním řešení situací, které již vyžadují koordinované zapojení více aktérů – dítěte, jeho zákonných zástupců, pedagogického pracovníka a příslušného orgánu sociálně-právní ochrany.

5.1.1 Spolupráce podněcovaná základními a středními školami

V souladu s ustanovením § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, mají školy povinnost bez zbytečného odkladu oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností (OSPOD) skutečnosti uvedené v § 6 tohoto zákona. Typicky jde například o případy dlouhodobého zanedbávání školní docházky, nevhodného životního stylu, užívání návykových látek nebo projevů násilného chování. Povinnost oznámení nastává tehdy, pokud tyto skutečnosti trvají delší dobu nebo dosáhnou takové intenzity⁷⁷, že nepříznivě ovlivňují vývoj dítěte nebo mohou být příčinou jeho ohrožení.

Konkrétním příkladem, kdy je škola povinna zasáhnout, je situace, kdy neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne hranici 25 vyučovacích hodin, případně při opakovaném záškoláctví. V těchto případech je škola povinna informovat příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí.⁷⁸

Pokud jde o méně závažné případy, jejich posouzení náleží přestupkovému orgánu, který může v případě potřeby sám navázat spoluprací s OSPOD. Škola se v první řadě snaží zjistit příčinu nepřítomnosti žáka. Zjišťuje, zda jde o ojedinělou situaci, zda příčina souvisí se školním prostředím, vztahy ve třídě, nebo zda problém vznikl v rodině.

⁷⁵ZÁKONY PRO LIDI. Zákon č. 359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>. [cit. 2025-04-26].

⁷⁶MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce. 3., aktualiz. a dopl. vyd.* Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.

⁷⁷EDU.CZ. *Metodické doporučení MŠMT k prevenci a postihu záškoláctví a omlouvání žáků z vyučování.* Online. [cit. 2025-04-26].

⁷⁸MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Pomůcka pro ředitele škol při tvorbě školního řádu.* Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/file/35220/>. [cit. 2025-04-26].

V profesním životě pedagoga se kromě samotné vzdělávací činnosti objevují i vnější tlaky, které mohou pocházet od nadřízených, rodičů či kolegů. V okamžiku, kdy dojde ke vzniku krizové situace, se pedagog může ocitnout v pozici, kdy čelí morálnímu dilematu, tedy obtížnému rozhodování o nejvhodnějším postupu. Významnou roli v těchto chvílích hraje nejen podpora ze strany vedení školy, ale také osobnostní charakteristiky pedagoga a jeho profesní zkušenosti.

Morální dilema nastává tehdy, když je nutné rozhodnout mezi dvěma protichůdnými morálními principy, které jsou oba vnímány jako důležité a oprávněné, avšak jejich současné naplnění není možné.⁷⁹ Tyto situace vyžadují od pedagoga schopnost učinit co nejvhodnější rozhodnutí, přestože žádné z dostupných řešení není ideální.

5.2 Policie České republiky

Školy v České republice jsou povinny nastavit spolupráci s Policií České republiky v oblasti prevence sociálně patologických jevů na základě několika právních předpisů. Základním rámcem je zákon č. 359/1999 Sb. § 10 odst. 4), o sociálně-právní ochraně dětí, který stanovuje povinnost škol oznámit příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí skutečnosti, jež mohou ohrožovat příznivý vývoj dítěte.⁸⁰

Kromě zákonné povinnosti se školy při spolupráci s policií řídí také interními předpisy Policie České republiky. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 268/2020⁸¹ vymezuje systém práce policistů v oblasti preventivního působení na děti a mládež a postupy při odhalování kriminality páchané mladistvými a na mladistvých.

Za organizaci spolupráce odpovídá vedení školy, které udržuje kontakt s obvodním oddělením Policie ČR a se specialistou okresního ředitelství podle místní příslušnosti. Škola by měla mít k dispozici aktuální kontaktní údaje na příslušné policejní pracovníky a nastavený postup v případě výskytu závažných sociálně

⁷⁹Mareš J. (2017). *Morální distres učitelů – skrytý problém*. Pedagogika, 67(1), 27-55. Dostupné z: <https://ojs.cuni.cz/pedagogika/article/view/390>

⁸⁰ZÁKONY PRO LIDI. Zákon č. 359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>. [cit. 2025-04-26].

⁸¹DVOŘÁKOVÁ, ppl. Mgr. Lucie. *Pokyn policejního prezidenta č. 268/2020, o činnosti na úseku dětí*. Online. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/pokyn-policejniho-prezidenta-c-268-2020-o-cinnosti-na-useku-deti.aspx>. [cit. 2025-04-26].

patologických jevů, jakými jsou například šikana, užívání návykových látek či násilí. Řešení těchto problémů probíhá ve vzájemné spolupráci s rodiči a dalšími odborníky, přičemž veškeré kroky musí být realizovány v souladu s platnými právními předpisy.

5.3 Městská policie

Školní metodik prevence v rámci své činnosti aktivně spolupracuje s městskou policií, a to zejména v oblasti primární prevence rizikového chování žáků. Tato spolupráce se zaměřuje na organizaci preventivních programů, besed a přednášek pro žáky, které mají za cíl posilovat právní vědomí, zvyšovat informovanost o rizicích souvisejících s návykovými látkami, šikanou, kyberšikanou, kriminalitou či násilným chováním.

Spolupráce je vedena v souladu s právními předpisy, zejména zákonem č. 553/1991 Sb., o obecní policii, který upravuje postavení a pravomoci městské policie. Školní metodik prevence a strážníci městské policie tak společně přispívají k vytváření bezpečného školního prostředí a k systematickému rozvoji preventivních aktivit na školách.⁸²

5.3.1 Spolupráce školního metodika prevence s Městskou policií Most

Spolupráce školního metodika prevence s Městskou policií Most je nedílnou součástí systému prevence rizikového chování a zajištění bezpečnosti dětí v rámci školního prostředí i jeho okolí. Jedním z významných projektů realizovaných ve spolupráci škol a Městské policie Most je **Školní dohledová služba**, která funguje již od roku 2007 s finanční podporou Úřadu práce v Mostě.

Cílem tohoto projektu je zajištění bezpečného přecházení dětí přes komunikace při cestě do školy a ze školy, prevence rizikových situací v okolí škol a posílení pocitu bezpečí mezi žáky a jejich rodiči. Školní metodik prevence úzce spolupracuje s pracovníky Městské policie při organizaci preventivních opatření, sledování rizikových lokalit a realizaci osvětových aktivit ve školách.

Školní dohledovou službu vykonávají civilní pracovníci městské policie, kteří nosí reflexní uniformu s označením „Školní dohledová služba“. Přítomnost těchto

⁸²ZÁKONY PRO LIDI. Zákon č. 553/1991 Sb. Zákon České národní rady o obecní policii. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-553>. [cit. 2025-04-26].

pracovníků je zajištěna na přechodech u základních škol každý pracovní den v ranních a odpoledních hodinách, konkrétně od 7:00 do 8:30 a od 11:30 do 14:00, a to během celého školního roku s výjimkou prázdnin. V rámci školního roku 2024/2025 je do školní dohledové služby zapojeno 12 pracovníků, přičemž asistenty prevence kriminality jsou pokrývány i další frekventované přechody.

Pracovníci školní dohledové služby jsou odborně školeni v oblasti zastavování vozidel, poskytování první pomoci a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP). Mezi jejich hlavní činnosti patří nejen zajištění bezpečného přecházení dětí, ale také pravidelný dohled nad okolím škol, vizuální monitoring vnitřních prostor školy (po dohodě s vedením školy), prevence šikany a agresivního chování žáků a rychlé zajištění pomoci v nouzových situacích.

Součástí spolupráce školního metodika prevence s městskou policií je také společná realizace preventivních aktivit a osvěta v oblasti bezpečného chování a právního vědomí žáků. Místa, kde je školní dohledová služba v Mostě realizována, zahrnují například ulice SNP a Svážná, Čsl. Armády, Františka Halase, Zdeňka Štěpánka, Bělehradská, Obránců míru, Jana Palacha, Višňová, Vítězslava Nezvala a Jaroslava Průchy.

Díky dlouhodobé a systematické spolupráci Městské policie Most, školních metodiků prevence, rodičů a místních institucí se podařilo vytvořit funkční model školní dohledové služby, který významně přispívá k ochraně dětí nejen v dopravním provozu, ale také v širším školním prostředí.⁸³

Městská policie v Mostě pravidelně poskytuje přednášky na školách na téma prevence kriminality, Mostecké děti, senioři a ženy se také mohou hlásit do kurzů sebeobranu pořádaných městskou policií a jiné akce pořádané městskou policií České republiky. Ve čtvrtek 10. dubna 2025 připravila Městská policie Most spolu se Sborem dobrovolných hasičů Most další díl preventivního programu „Šikulka“ pro děti z mateřské školy v ulici K. H. Borovského.

Děti si zábavnou formou vyzkoušely práci hasičů a strážníků, naučily se volat tísňové linky a rozvíjely svou zručnost i odvahu. Čekala je například záchrana

⁸³MĚSTSKÁ POLICIE MOST. Školní dohledová služba Městské policie Most [online]. 2024 [cit. 2025-05-31]. Dostupné z: <https://www.mp-most.cz/projekty/skolni-dohledova-sluzba/>

plyšového medvěda, hašení požáru, střelba z plastové pistolky i hledání pokladu na školní zahradě.⁸⁴

Obrázek č. 1: Městská policie Most: Prevence kriminality⁸⁵

MĚSTSKÁ POLICIE MOST Vl. Majakovského 2150/8 434 01 Most Prevence kriminality přehled základních témat (besedy, přednášky a setkání s veřejností) školní rok 2021 / 2022 Kontakt str. Bc. Lucie Šváblová preventistka MP tel.: mobil 731 633 356 pevná linka 476 448 720 e-mail: Lucie.Svabova@mp-most.cz	PŘEDŠKOLNÍ ZAŘÍZENÍ - Seznámení s městskou policií - Dopravní výchova - chodci - Dopravní výchova - dopravní značky - Bezpečné chování - doma - Bezpečné chování - venku - Bezpečné prázdniny (léto, zima) - Bezpečný kontakt se zvířaty - Kamarádi a já - mezilidské vztahy ZÁKLADNÍ ŠKOLY - I. stupeň (45 min./téma) - Činnost městské policie - Dopravní výchova - chodci - Dopravní výchova - cyklisté - Dopravní výchova - dopravní značky - Násilí není normální I. - Kyberšvět není jen zábava I. - Bezpečné chování doma - Bezpečné chování venku - Bezpečné prázdniny (léto, zima) - Máme svá práva a povinnosti I. - Bezpečný kontakt se zvířaty ZÁKLADNÍ ŠKOLY - II. stupeň (45 min./téma) - Činnost městské policie - Násilí není normální - Kyberšvět není jen zábava II. - Záškodliví - Život s „ne“ závislostí - Máme svá práva a povinnosti II. - Kriminalita dětí a mládeže - Bezpečnost v dopravě I. - Jak předcházet krizovým situacím I. - Správná komunikace, cesta k úspěchu - Vandalismus STŘEDNÍ ŠKOLY A UČILIŠTĚ (45 - 90 min./téma) - Činnost městské policie - Bezpečnost v dopravě II. - Domácí násilí - Jak předcházet krizovým situacím II. - Násilí není normální III. - Kyberšvět není jen zábava III. - Právo a pořádek - Správná komunikace, cesta k úspěchu	OSTATNÍ ORGANIZACE - mateřská centra, dětské kluby a centra apod. - viz nabídka pro předškolní a školní zařízení - dle individuální dohody - organizace sdružující seniory a osoby se zdravotním či sociálním znevýhodněním apod. - dle individuální dohody SETKÁNÍ V INFORMAČNÍM CENTRU PREVENCE KRIMINALITY MP MOST Po dohodě je možno realizovat některé programy přímo v prostorách infocentra (ul. Radniční - pasáž U Lva). Kapacita prostor je max. 15 osob (předškolní děti cca 20 osob) Každé téma je uzpůsobeno dané cílové skupině, a to jak obsahově, tak i časově. Většina témat je zpracována v programu PowerPoint. Přednáškové programy jsou realizovány strážníky městské policie - preventisty. Realizace přednáškových programů je bezplatná.
---	--	--

Spolupráce s Městskou policií představuje významný prvek v oblasti preventivních aktivit, neboť tato instituce poskytuje vzdělávací přednášky a preventivní programy zaměřené na děti a mládež napříč všemi stupni školského systému, počínaje mateřskými školami až po školy střední.

5.4 Rodina a její role v prevenci

Rodina, její prostředí a výchovné přístupy představují klíčové faktory, které formují jedince od raného dětství až po dospělost. Přestože nelze univerzálně určit, které konkrétní výchovné metody vedou k optimálnímu výsledku, existuje obecný konsenzus, že podpůrné a zdravé rodinné klima zásadně ovlivňuje kvalitu vývoje osobnosti.⁸⁶

Prevence v tomto kontextu zahrnuje veškeré aktivity a přístupy zaměřené na podporu harmonického rozvoje osobnosti, jehož cílem je vychovat jedince schopného lásky, vnitřní svobody a odpovědného jednání ve společnosti.

⁸⁴MĚSTSKÁ POLICIE MOST. *Preventivní program „Šikulka“*. Online. Dostupné z: <https://www.mesto-most.cz/preventivni-program-sikulka/d-48275/p1=60871>. [cit. 2025-04-26].

⁸⁵ŠVÁBOVÁ, Lucie. *Prevence kriminality: Přehled základních témat*. Propagační leták. Městská policie Most. Most, 2021 / 2022.

⁸⁶BĚTÁK, Luděk et al. *Prevence sociálně patologických jevů ve škole*. 1. vydání. V Brně: Masarykova univerzita v Brně, 1997.

Spolupráce školy s rodiči je klíčová pro vytváření důvěry a odbourávání předsudků. Přispívá k rozvoji hodnotové orientace a tolerance žáků, zvyšuje jejich motivaci k aktivnímu zapojení do výuky a podporuje radost z učení. Zároveň napomáhá překonávat osobní, rodinné i školní problémy a snižuje riziko vzniku sociálně patologických jevů. Aktivní účast rodičů posiluje školu v realizaci vzdělávacího programu a slouží dětem jako příklad respektující a konstruktivní komunikace.⁸⁷

Primární roli v oblasti výchovy a trávení volného času dětí a dospívajících sehraává rodina, která jako základní sociální skupina zásadním způsobem ovlivňuje utváření jejich osobnostních rysů. Rodinné prostředí tímto způsobem představuje důležitý faktor v procesu socializace a osobnostního vývoje mladé generace.⁸⁸

Nešpor uvádí, že primární prevence se zaměřuje na minimalizaci rizika vzniku užívání návykových látek, jako jsou alkohol a tabák, u mladistvých, případně na oddálení jejich prvního kontaktu s těmito látkami do období vyšší psychické i fyzické odolnosti. Důležitou součástí tohoto přístupu je rovněž snaha o omezení experimentování s návykovými látkami, s cílem předejít negativním dopadům na zdraví jednotlivců.⁸⁹

Rodina a prostředí, které vytváří, představují klíčové faktory v prevenci šikany. Domácí zázemí poskytuje dítěti nezbytné vztahové ukotvení, charakterizované bezpodmínečným přijetím, láskou a možností tyto city také projevovat.⁹⁰ Stabilní a podpůrné rodinné vztahy zásadně přispívají k rozvoji zdravé identity dítěte a jeho schopnosti navazovat pozitivní sociální interakce, čímž snižují riziko vzniku a tolerance šikany.

5.5 Další organizace a spolupráce se školním metodikem prevence

V rámci činnosti školního poradenského pracoviště se školní metodik prevence aktivně podílí na spolupráci s různými subjekty. Jeho činnost zahrnuje přímou práci se žáky, komunikaci a kooperaci se zákonnými zástupci, podporu pedagogických

⁸⁷ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1.

⁸⁸HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vydání. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.

⁸⁹NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. 4., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2011. 173 s. ISBN 978-80-7367-908-8.

⁹⁰VÁGNEROVÁ, Kateřina et al. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. 1. vydání. Praha: Portál, 2009. 147 s. ISBN 978-80-7367-611-7.

pracovníků při řešení výchovných a vzdělávacích problémů a navazování kontaktů s externími odborníky a specializovanými institucemi mimo školní prostředí.⁹¹

Školní metodik prevence by měl mít k dispozici kontakty na odborníky a specialisty zabývající se problematikou rizikového chování. Účinná prevence se neobejde bez spolupráce s institucemi, jako jsou Policie ČR, střediska výchovné péče, zdravotnická zařízení, orgány státní správy a samosprávy, centra rizikové intervence, sociální služby, poradny a neziskové organizace působící v oblasti prevence.⁹²

5.5.1 Spolupráce školního metodika prevence s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy

Spolupráce školního metodika prevence s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) se realizuje především prostřednictvím zprostředkovaných struktur, jako jsou krajsí školní koordinátoři prevence, krajské úřady či specializované odbory školských zařízení. Přímá komunikace metodika s MŠMT je výjimečná, avšak metodik prevence pracuje na základě strategických dokumentů, směrnic a metodických doporučení, které MŠMT vydává.⁹³

Ministerstvo nastavuje celostátní rámec primární prevence, vyhlašuje dotační programy na podporu preventivních aktivit ve školách a aktualizuje Minimální preventivní programy, jejichž implementace je jedním z hlavních úkolů školních metodiků prevence. Školní metodik je tak nepřímě povinen sledovat aktuální výzvy, doporučení a materiály MŠMT, aby zajistil soulad školních preventivních opatření s národní koncepcí prevence rizikového chování ve školství.

⁹¹TOMKOVÁ, Anna, Helena HEJLOVÁ, Miroslav PROCHÁZKA a Marie NAJMONOVÁ. *Spolupráce učitele s dalšími odborníky v realitě společného vzdělávání*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 2020. Seria Pedagogica et psychologica. ISBN 978-80-7394-842- 9.

⁹²KNOTOVÁ, Dana, Lenka HLOUŠKOVÁ a kol. *Školní poradenství: poradenské služby v českém školství: školní poradenské pracoviště: vedení poradenského rozhovoru: žáci se speciálními potřebami: mimořádně nadaní žáci a studenti: role škol v oblasti kariérového poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4502-2.

⁹³MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Metodická doporučení a metodické pokyny*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>. [cit. 2025-02-02].

5.5.2 Spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou a krajským metodikem

Školní metodik prevence spolupracuje jak s metodikem působícím v pedagogicko-psychologické poradně (PPP), tak s krajským metodikem prevence. Metodik z PPP poskytuje školním metodikům metodickou podporu, organizuje semináře, porady a nabízí individuální konzultace, přičemž v případě potřeby pomáhá řešit situace související s výskytem rizikového chování.⁹⁴

Procházka zmiňuje, že krajský metodik prevence pak podporuje ředitele i školní metodiky a zároveň je informuje o vzdělávacích akcích, aktuálních změnách v oblasti prevence a možnostech finanční podpory na realizaci preventivních programů.⁹⁵

5.5.3 Spolupráce ŠMP s učitelem a třídním učitelem

Úzká spolupráce mezi učitelem a školním metodikem prevence představuje nezbytný prvek efektivní prevence rizikového chování ve školním prostředí. Učitelé, kteří jsou v každodenním kontaktu se žáky, mají největší příležitost včas rozpoznat známky problémového chování a předat své poznatky metodikovi prevence k dalšímu odbornému řešení.

V rámci spolupráce s pedagogickými pracovníky je zásadní zaměřit se především na třídního učitele. Právě on má díky každodennímu kontaktu s třídním kolektivem nejlepší předpoklady k včasnému odhalení problémů, ať už se jedná o individuální obtíže žáků nebo narušené vztahy v rámci skupiny.⁹⁶ Prostřednictvím pravidelného pozorování a přímé komunikace může třídní učitel rozpoznat i počáteční známky rozvoje poruch chování.

5.5.4 Spolupráce školního metodika prevence s žáky

Činnost školního metodika prevence je primárně zaměřena na práci se žáky. V rámci své působnosti zajišťuje koordinaci, metodické vedení, poskytování informací

⁹⁴BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.

⁹⁵PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. V Praze: Paspárta, 2019. ISBN 978-80-88290-28-5

⁹⁶VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele. 2., rozšířená a aktualizovaná vydání*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3357-9.

a poradenské aktivity, přičemž hlavní důraz klade na oblast prevence rizikového chování.⁹⁷ Metodik organizuje preventivní programy a aktivity, které jsou realizovány buď na úrovni celého třídního kolektivu, nebo individuálně podle aktuálních potřeb jednotlivých žáků.

Jak již bylo v předchozích kapitolách naznačeno, činnost ŠMP se ve značné míře zaměřuje na přímou práci se žáky. Tato spolupráce představuje klíčový prvek preventivní činnosti ve školním prostředí. ŠMP zajišťuje nejen metodické vedení a poradenské služby, ale také aktivně koordinuje preventivní programy, jejichž cílem je předcházet rizikovému chování. Preventivní aktivity mohou mít podobu besed, interaktivních workshopů či peer programů a bývají realizovány jak na úrovni celých třídních kolektivů, tak v rámci individuální podpory konkrétních žáků.

V rámci individuální práce se ŠMP věnuje žákům, kteří vykazují známky problémového chování, projevují se u nich příznaky sociálního vyloučení nebo jsou ohroženi závislostmi, šikanou či jinými sociálně patologickými jevy. V takových případech metodik často spolupracuje i s výchovným poradcem, třídním učitelem, rodiči či odbornými institucemi. Tato činnost je nedílnou součástí širší preventivní strategie školy a odráží důležitost role metodika jako prostředníka mezi žákem a systémem podpory.

⁹⁷ JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Přeložil Jana SLAVÍKOVÁ. Praha: Grada, 2018. Psyché. ISBN 978-80-271-0586-1.

6 Úskalí při realizaci preventivních programů

Realizace preventivních programů ve školním prostředí naráží na řadu problémů, které mohou významně ovlivnit jejich účinnost. Školní metodik prevence musí čelit nejen organizačním a finančním překážkám, ale i složitostem v komunikaci s pedagogy, třídními učiteli a rodiči. Tyto faktory se promítají do kvality a efektivity preventivních opatření, jejichž cílem je omezit rizikové chování a snížit kriminalitu mladistvých.

6.1 Spolupráce s pedagogy a vedením školy

Účinná primární prevence na školách je úzce spjata s kvalitou spolupráce mezi školním metodikem prevence a pedagogickým sborem. Metodik prevence často spolupracuje s třídními učiteli, výchovnými poradci, speciálními pedagogy či školním psychologem. Podmínky pro tuto spolupráci však mohou být ovlivněny různými faktory – zejména podporou ze strany vedení školy a dostupnými finančními prostředky.

Úspěch preventivních aktivit je podmíněn aktivním zapojením pedagogického sboru. Nedostatečná motivace učitelů, jejich pracovní vytíženost či nízké povědomí o důležitosti prevence mohou omezit dopad školních preventivních programů.⁹⁸

Metodik prevence proto musí systematicky usilovat o podporu kolegů a pravidelně je informovat o cílech a významu preventivních aktivit.

Účinnost preventivních programů ve škole tedy výrazně závisí na aktivní spolupráci všech pedagogů. Pokud učitelé nejsou dostatečně motivováni, jsou přetíženi nebo si neuvědomují význam prevence, může to výrazně snížit dopad všech aktivit zaměřených na předcházení rizikového chování. Školní metodik prevence proto musí s pedagogy pravidelně komunikovat, vysvětlovat jim smysl prevence a zapojovat je do realizace programů tak, aby se prevence stala přirozenou součástí školního prostředí.

⁹⁸VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana a BUREŠ, Miroslav. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Pedagogika. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9. Dostupné také z: <https://www.bookport.cz/kniha/pedagogika-pro-ucitele-1903/>.

6.1.1 Nedostatečná podpora vedení školy a finanční omezení

Finanční omezení představují jednu z hlavních bariér při realizaci kvalitní primární prevence. Řada škol nemá dostatek prostředků na zajištění externích lektorů, interaktivních programů nebo dlouhodobých projektů, které by efektivně reagovaly na potřeby žáků. Bez adekvátního financování je obtížné zajistit kvalitní odborníky a potřebné materiální zázemí.

Významnou roli v této oblasti sehraává vedení školy. Právě vedení rozhoduje o tom, jakou míru podpory preventivním aktivitám poskytne – ať už v rovině finanční, organizační nebo morální. V případech, kdy vedení nepovažuje prevenci za prioritu, může být práce školního metodika výrazně ztížena. Naopak tam, kde je podpora vedení silná, má metodik lepší možnosti pro realizaci kvalitních a dlouhodobých preventivních opatření.

6.1.2 Spolupráce s třídními učiteli

Třídní učitel je často první osobou, která může rozpoznat problémy v kolektivu nebo individuální projevy rizikového chování.⁹⁹ Přesto spolupráce třídních učitelů s metodiky prevence nemusí být samozřejmostí, a to kvůli časové vytíženosti nebo podcenění preventivní role. Posílení komunikace a jasné vymezení kompetencí je nezbytné pro efektivní řešení vznikajících problémů.

6.2 Spolupráce s odborníky a poradenskými institucemi

Školy čelí řadě problémů, které samy nemohou plně řešit, a proto je klíčová spolupráce s odborníky a specializovanými institucemi. Mezi hlavní partnery patří pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, krizová centra nebo orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Tito odborníci školám poskytují konzultace, intervence i metodickou podporu. Významnou roli hraje školní metodik prevence, který spolupráci koordinuje a

⁹⁹VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana a BUREŠ, Miroslav. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Pedagogika. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9. Dostupné také z: <https://www.bookport.cz/kniha/pedagogika-pro-ucitele-1903/>.

zajišťuje předání informací. Díky těmto vazbám je možné včas reagovat na problémy žáků, zajistit individuální přístup a vytvořit bezpečné školní prostředí.

6.2.1 Spolupráce s pedagogicko- pedagogickou poradnou a krajským metodikem prevence

Školní metodik prevence spolupracuje s odborníky z pedagogicko-psychologické poradny i s krajským metodikem prevence. Metodik z PPP poskytuje školám metodickou podporu, pořádá semináře, porady a konzultace. V případě potřeby se podílí na řešení problémových situací spojených s rizikovým chováním žáků.¹⁰⁰

Podle odborné literatury představuje krajský koordinátor prevence významný komunikační a organizační článek v systému primární prevence. Jeho úlohou je zprostředkovávat aktuální informace školním i oblastním metodikům prevence, a to především v souvislosti s možnostmi odborného rozvoje, jako jsou tematické semináře, odborné konference či vzdělávací kurzy.

Nedílnou součástí jeho činnosti je rovněž informování o dostupných dotačních programech a dalších formách finanční podpory, které mohou školy využít k realizaci vlastních preventivních strategií a Minimálních preventivních programů.¹⁰¹

Školní metodik prevence spolupracuje s poradnami i krajským metodikem, který zajišťuje odbornou podporu, organizuje školení a poskytuje informace o financování prevence. Součástí jeho činnosti je i pomoc při řešení rizikového chování žáků.

6.3 Spolupráce s rodiči

Zapojení rodičů do preventivních aktivit je klíčové, avšak v praxi často komplikované. Nízká účast na třídních schůzkách, nezájem o spolupráci nebo nedůvěra vůči škole jsou faktory, které brání efektivní prevenci.¹⁰²

¹⁰⁰BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.

¹⁰¹PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. V Praze: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-28-5.

¹⁰²MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0234-9. Dostupné také z: <https://www.bookport.cz/kniha/socialni-prace-v-praxi-3246/>.

Jedním z důležitých úkolů školního metodika prevence je tedy aktivně zapojovat rodiče do preventivních aktivit, informovat je o rizicích ohrožujících děti a vysvětlovat význam včasné prevence. Důležité je budování vzájemné důvěry a vytváření prostoru pro otevřenou a pravidelnou komunikaci. V praxi je však spolupráce s rodiči často komplikovaná, zejména kvůli jejich časové vytíženosti a obtížím se získáním jejich aktivní účasti na jednáních o rizikovém chování žáků.

6.4 Význam prevence při snižování kriminality mladistvých

Preventivní programy ve školním prostředí mají nezastupitelnou roli v předcházení rizikovému chování a s tím spojené kriminalitě mladistvých. Včasná identifikace rizikových faktorů, které mohou vést k nežádoucímu chování, a jejich systematické řešení pomáhají vytvářet bezpečné prostředí pro žáky i pedagogy. Škola má přitom jedinečné postavení – působí na děti v období, kdy jsou nejvíce ovlivnitelné, a může pozitivně formovat jejich hodnoty, postoje a schopnosti řešit obtížné životní situace.

Efektivní prevence rizikového chování přispívá nejen ke zlepšení školního klimatu, ale i ke snižování míry delikvence a protiprávního jednání mezi mládeží. Preventivní aktivity zaměřené na rozvoj sociálních dovedností, zvládání konfliktů, posilování sebevědomí a budování pozitivních hodnot tvoří základní pilíř primární prevence kriminality.

Aby však mohla být prevence ve školách skutečně účinná, je nezbytné provádět ji systematicky, promyšleně a za podpory všech relevantních aktérů. Na základě identifikovaných úskalí a analýzy praxe lze formulovat následující doporučení:

Posílit systém vzdělávání pedagogických pracovníků

Jedním ze základních předpokladů kvalitní prevence je dostatečně informovaný a připravený pedagogický sbor. Je proto nutné systematicky podporovat další vzdělávání učitelů v oblasti prevence rizikového chování, a to jak formou akreditovaných kurzů, tak i školních seminářů, workshopů a sdílení dobré praxe.¹⁰³

Zajistit podporu ze strany vedení školy

¹⁰³MIOVSKÝ, Michal, a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4.

Bez aktivní podpory vedení školy je realizace efektivní prevence velmi obtížná. Vedení školy by mělo školnímu metodikovi prevence poskytovat nejen prostor pro práci, ale i dostatečné finanční a organizační zázemí. Klíčová je také důvěra a uznání role metodika v rámci školního týmu.¹⁰⁴

Vytvářet účinnou komunikaci s rodiči

Rodiče jsou nenahraditelnou součástí preventivního působení. Je nutné hledat nové cesty, jak je aktivně zapojit, poskytnout jim relevantní informace a budovat s nimi vztah založený na důvěře a spolupráci. Doporučuje se zařazovat preventivní témata do třídních schůzek, organizovat tematické besedy pro rodiče nebo je pravidelně informovat prostřednictvím školních komunikačních kanálů.

Zajišťovat mezioborovou spolupráci a využívat externí odborníky

Spolupráce s odborníky z pedagogicko-psychologických poraden, neziskových organizací či krajskými metodiky prevence výrazně zvyšuje odbornou úroveň preventivních programů. Je vhodné tuto spolupráci dlouhodobě budovat a rozšiřovat podle aktuálních potřeb školy a žáků.

Využívat dostupné dotační programy

Školy by měly aktivně sledovat dotační příležitosti, které nabízí například Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nebo krajské úřady. Finanční prostředky z těchto programů lze využít k realizaci specifických preventivních projektů, vzdělávání pracovníků nebo zajištění služeb odborníků.¹⁰⁵

Začlenit prevenci do každodenního života školy

Prevence by neměla být chápána jako jednorázová aktivita, ale jako průběžná součást školního klimatu a kultury. Doporučuje se začlenit preventivní principy do školního vzdělávacího programu, třídnických hodin i běžné výuky. Takový přístup zvyšuje pravděpodobnost dlouhodobého pozitivního dopadu na žáky.

¹⁰⁴ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Doporučení pro zajištění prevence rizikového chování – Kvalitní škola* [online]. Praha: ČŠI, 2020 [cit. 2025-05-31]. Dostupné z: <https://www.kvalitniskola.cz/>

¹⁰⁵Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních* [online]. Praha: MŠMT, 2010 [cit. 2025-05-31]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/12129>

Posilovat kompetence školních metodiků prevence

Metodici prevence potřebují nejen odborné znalosti, ale i rozvinuté komunikační a organizační dovednosti. Je proto vhodné zaměřit se na jejich profesní rozvoj v oblastech, jako je vedení rozhovorů, řešení konfliktů, týmová spolupráce nebo krizová intervence. Silný, respektovaný a dobře vyškolený metodik je klíčovou postavou efektivní prevence ve škole.¹⁰⁶

¹⁰⁶MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY. *Prevence rizikového chování*. Online. [cit. 2025-04-26].

7 Výzkumná část

7.1 Použité výzkumné metody

Pro sběr dat byla zvolena kombinace kvalitativních a kvantitativních výzkumných metod, a to s cílem zvýšit validitu a spolehlivost výsledků prostřednictvím metodologické triangulace.

Použité metody

1. **Polostrukturovaný rozhovor** – vedený s jedním školním metodikem prevence na střední škole a druhý rozhovor s metodikem prevence na základní škole (hlubší porozumění praxi, zkušenostem a postojům).
2. **Dotazníkové šetření** – realizované mezi učiteli dané střední školy (kvantitativní pohled na problematiku z širší perspektivy).
3. **Analýza školní dokumentace** – jako doplňková metoda zaměřená na školní Minimální preventivní program a další dokumenty související s prevencí.

7.1.1 Realizace výzkumu

První rozhovor byl realizován dne 4. dubna 2025 v prostorách soukromé Střední školy diplomacie a veřejné správy s.r.o. v Mostě. Probíhal osobně, na základě předem připravených otázek. Souhlas respondentky s nahráváním a využitím výpovědi pro účely práce byl zajištěn.

Druhý rozhovor byl realizován 29.května 2025 v prostorách Soukromé základní školy Optima s.r.o. v Mostě. Probíhal také osobně, na základě předem připravených otázek.

Dále dotazník byl vytvořen v online podobě (Google formulář) a distribuován mezi 15 pedagogických pracovníků školy během měsíce dubna 2025. Celkem odpovědělo 12 respondentů, což představuje 80% návratnost. Dotazník byl anonymní a jeho cílem bylo získat pohled učitelů na prevenci kriminality na škole a spolupráci s metodikem prevence.

Dotazník obsahoval 10 otázek, z toho: 4 otázky s Likertovou škálou (1–5), 3 výběrové otázky (více možností) a 3 otevřené otázky.

Dále byl analyzován Minimální preventivní program školy pro školní rok 2024/2025, výroční zpráva školy a vybrané zápisy z výchovných komisí. Tyto materiály poskytly institucionální rámec prevence rizikového chování na škole.

7.1.2 Výběr respondentů

První respondentkou rozhovoru byla Mgr. Martina Sulovari, dlouholetá školní metodička prevence na zkoumané škole. Druhou respondentkou rozhovoru byla Mgr. Marcela Rezac, která je ředitelkou základní školy a zároveň dlouholetou školní metodičkou školy.

Pro dotazníkové šetření byli osloveni pedagogové všech předmětů napříč ročníky. Výběr byl záměrný, zaměřený na učitele, kteří jsou v každodenním kontaktu se žáky a mají zkušenosti s rizikovým chováním ve výuce.

7.1.3 Výzkumné otázky a hypotézy

Výzkumné otázky:

Jak pedagogové hodnotí činnost a přínos školního metodika prevence?

Jaké faktory ovlivňují efektivitu preventivní činnosti na škole?

Jaké typy rizikového chování jsou nejčastěji identifikovány v praxi?

Jaký význam přisuzují učitelé domácímu prostředí při formování chování žáků?

Jaké překážky nejčastěji brání efektivní prevenci kriminality ve škole?

Výzkumné hypotézy:

H1: Většina pedagogů hodnotí činnost školního metodika prevence jako přínosnou a kvalitní.

H2: Nejčastěji se pedagogové ve školním prostředí setkávají s kyberšikanou jako formou rizikového chování.

H3: Pedagogové považují domácí prostředí za zásadní faktor ovlivňující chování žáků.

H4: Nedostatek času věnovaného funkci metodika prevence je nejčastější překážkou efektivní prevence ve škole.

H5: Preventivní programy zaměřené na šikanu a kyberšikanu jsou vnímány jako neúčinnější.

7.2 Kvalitativní část výzkumu – rozhovory

V rámci kvalitativní části výzkumu byly provedeny **dva polostrukturované rozhovory** se školními metodiky prevence působícími na různých typech škol. Cílem rozhovorů bylo zmapovat jejich praktické zkušenosti s prevencí kriminality mládeže a získat hlubší porozumění každodenním výzvám, s nimiž se ve své praxi setkávají.

První rozhovor s Mgr. Martinou Sulovari poskytl cenný vhled do praxe školního metodika prevence a přinesl konkrétní poznatky o fungování prevence kriminality na střední škole. Díky polostrukturované formě bylo možné získat detailní a otevřené odpovědi, které reflektují zkušenosti z dlouholeté praxe. Respondentka poukázala na důležitost včasné prevence, spolupráce s institucemi a podporu ze strany vedení školy. Výsledky rozhovoru významně přispěly k pochopení reálné role metodika prevence a potvrdily jeho klíčové postavení v systému školní prevence.

Druhý rozhovor s Mgr. Marcelou Rezac poskytl také cenný pohled do praxe školního metodika prevence a přinesl konkrétní poznatky o fungování prevence kriminality na této základní škole. Díky polostrukturovanému vedení rozhovoru bylo možné získat podrobné a upřímné odpovědi, které odrážejí zkušenosti z dlouholeté praxe respondentky.

Ve svých výpovědích zdůraznila klíčový význam včasné prevence, úzké spolupráce s institucemi a podpory ze strany vedení školy. Zjištění z rozhovoru zásadně přispěla k porozumění skutečné roli školního metodika prevence a potvrdila jeho nenahraditelné postavení v systému školní prevence.

7.2.1 Přehled výzkumných otázek pro rozhovor

Pro kvalitativní část výzkumu byly připraveny polo-strukturované rozhovory s odborníky působícími v oblasti školní prevence. Rozhovory se zaměřovaly na zkušenosti školních metodiků prevence, překážky, se kterými se ve své praxi setkávají, a možnosti zlepšení preventivních aktivit ve školním prostředí.

7.2.2 Komentář k výzkumným otázkám

Výzkumné otázky byly sestaveny v souladu s hlavním cílem práce – získat přehled o skutečné náplni a přínosu práce školního metodika prevence v souvislosti s kriminalitou mládeže.

Otázky č. 1 – 7 se zaměřily na konkrétní prvky výkonu této funkce: identifikaci problémového chování, přímou preventivní činnost, spolupráci s institucemi a překážky v praxi.

Otázky č. 8 – 14 rozšířily záběr o širší souvislosti – vývojové trendy, institucionální podporu, osobnostní výbavu metodika i roli rodinného zázemí.

Otázky byly formulovány tak, aby odpovídaly kvalitativnímu charakteru výzkumu a umožnily respondentce svobodně vyjádřit její zkušenosti, názory a postřehy. Jejich zodpovězení přineslo hlubší porozumění reálné každodenní praxi školního metodika prevence a poskytlo odpovědi na to, jakou roli tato profese může sehrávat v systému prevence kriminality.

7.3 Rozhovory se školními metodiky prevence (ŠMP)

Rozhovor č.1

Otázka č. 1: Jakou roli sehrává školní metodik prevence při předcházení kriminalitě dětí a mládeže?

Školní metodik prevence podle mé zkušenosti hraje velmi důležitou a nezastupitelnou roli. Je zodpovědný za vytváření bezpečného školního prostředí, ve kterém se předchází nejen běžným kázeňským přestupkům, ale i závažnějším formám rizikového chování, které mohou přerůst v trestnou činnost.

Díky své funkci metodik pracuje v úzkém kontaktu se žáky, učiteli i zákonnými zástupci a má možnost včas reagovat na negativní jevy a tím předcházet případné kriminalitě.

Otázka č. 2: S jakými formami rizikového a kriminálního chování se školní metodik prevence nejčastěji setkává?

Nejčastěji se v praxi setkávám s kyberkriminalitou, zejména v podobě kyberšikany na sociálních sítích. Tento typ rizikového chování je dnes velmi rozšířený a bohužel

se často obtížně odhaluje. V některých případech může mít kyberšikana i trestněprávní následky, což problematiku výrazně posouvá do roviny prevence kriminality.

Otázka č. 3: Jakým způsobem školní metodik prevence identifikuje potenciálně kriminální chování u žáků?

Rizikové nebo potenciálně kriminální chování se odhaluje především prostřednictvím dotazníků, které se pravidelně vyhodnocují. Dále pak na základě informací od učitelů, rodičů či spolužáků. Pokud se takové chování zjistí, svolává se výchovná komise, které se účastní nejen školní metodik prevence, ale také třídní učitel, výchovný poradce, ředitelka školy, rodiče a samozřejmě i samotný žák. Cílem je analyzovat situaci a přijmout odpovídající opatření.

Otázka č. 4: Jaké preventivní programy a strategie využívá školní metodik prevence k omezení kriminality ve školním prostředí?

V rámci prevence kriminality pracujeme s různými tematicky zaměřenými programy. Mezi nejdůležitější patří adaptační programy pro první ročníky, dále preventivní programy zaměřené na šikanu a kyberšikanu, domácí násilí, netolismus (závislost na technologiích) a další aktuální témata. Tyto programy mají osvětový charakter a pomáhají žákům rozpoznat rizikové situace a vhodně na ně reagovat.

Otázka č. 5: Jak probíhá spolupráce školního metodika prevence s institucemi zabývajícími se kriminalitou (např. Policií ČR, OSPOD, Probační a mediační službou)?

Spolupráce s institucemi je u nás častá, a to i vzhledem k tomu, že naše škola má obor bezpečnostně právní činnost a jsme takzvaně „policejní škola“. Během školního roku se uskutečňuje několik společných aktivit, seminářů a odborných přednášek. Jsme v kontaktu nejen s Policií ČR, ale i s OSPOD a dalšími organizacemi, které se zabývají ochranou dětí a mládeže.

Otázka č. 6: Jak školní metodik prevence hodnotí efektivitu preventivních opatření v kontextu snižování rizika kriminality u mládeže?

Domnívám se, že se snažíme prevencí problémům účinně předcházet a na naší škole se to daří. Včasné a cílené preventivní aktivity přispívají k tomu, že se nám daří udržet bezpečné a stabilní školní prostředí. Samozřejmě, že prevence není všemocná,

ale ve spojení s výchovnou činností a spoluprací s rodiči může výrazně ovlivnit směřování žáků.

Otázka č. 7: Jaké překážky nebo omezení pocít'uje školní metodik prevence při své činnosti v oblasti prevence kriminality?

Za největší překážku považuji nedostatek času, který je školnímu metodikovi prevence určen. Aby mohla být tato funkce vykonávána efektivně, bylo by zapotřebí větší časové dotace. Například samotné vyhodnocování dotazníků pro každou třídu je časově velmi náročné.

Pokud by metodik prevence měl více hodin vyhrazených na svou agendu, bylo by možné plánovat a realizovat preventivní činnost ještě kvalitněji.

Otázka č. 8: Jak vnímáte vývoj kriminality mezi žáky za dobu, kdy vykonáváte funkci školního metodika prevence?

Za dobu, co působím jako školní metodik prevence, jsem na naší škole nezaznamenala výrazný nárůst kriminality mezi žáky. Spíše bych řekla, že se problémy daří zachytit včas a řešit je dříve, než by přerostly do něčeho vážnějšího.

Určité posuny samozřejmě jsou – například v oblasti online prostředí a kyberšikany – ale většinou se nejedná o věci, které by vyžadovaly zásah policie. Prevence na naší škole funguje dobře a prostředí je stabilní.

Otázka č. 9: V jakých případech považujete za nutné zapojit do řešení situace i orgány činné v trestním řízení?

Naštěstí jsme na škole nemuseli tuto situaci řešit často, ale obecně platí, že zapojení orgánů činných v trestním řízení je na místě, pokud se objeví závažnější podezření – například na fyzické napadení, držení drog nebo jiný protiprávní čin.

Jinak se snažíme vše nejprve řešit v rámci školy výchovnými opatřeními a spoluprací s rodiči. Těší mě, že se nám daří vše vyřešit ve škole.

Otázka č. 10: Setkala jste se během své praxe se skutečným případem trestného činu spáchaného žákem? Pokud ano, jaký byl postup školy?

Na naší škole jsme se během mé praxe s žádným případem trestného činu spáchaného žákem nesetkali, za což jsem samozřejmě ráda. Vím ale o případu na jiné škole, kde došlo k napadení mezi žáky mimo školu a situace nakonec skončila

oznámením na policii. Škola pak musela postupovat v úzké spolupráci s rodiči, policií a dalšími institucemi. I když se nás to přímo netýkalo, je to pro mě důkaz, že i školní prostředí může být místem, kde je potřeba být stále ostražitý a prevenci nepodceňovat.

Otázka č. 11: Jaké místo podle vás zaujímá prevence kriminality ve školním vzdělávacím systému obecně – je dostatečně zdůrazňována?

Myslím, že prevence kriminality je důležitou součástí školního systému, ale stále je prostor pro zlepšení. V některých školách je prevence brána vážně, v jiných méně. Podle mého názoru by měla být pevnou součástí školních osnov i každodenního života školy, aby se problémy skutečně předcházely a neřešily až zpětně.

Otázka č. 12: Jaké podpory by se podle vás měli školní metodici prevence dočkat ze strany vedení školy nebo ministerstva školství?

Byla bych ráda, kdyby bylo víc metodické podpory a praktických nástrojů ze strany ministerstva. Co se týče vedení školy, u nás mám velkou podporu a spolupráce funguje dobře. Obecně by ale metodici potřebovali více času na svou práci a možnost pravidelného vzdělávání – aby byli stále v obraze, co se týče aktuálních hrozeb, zejména v online světě.

Otázka č. 13: Jaké dovednosti a osobnostní předpoklady považujete za klíčové pro úspěšné zvládání prevence rizikového a kriminálního chování?

Určitě je důležité mít trpělivost, empatii a schopnost dobře komunikovat. Metodik prevence by měl být někdo, komu žáci důvěřují a na koho se mohou obrátit s problémem. Kromě toho je důležité být vnímavý k situacím ve třídách, mít cit pro práci s lidmi a umět jednat v krizových situacích.

Velmi pozitivní je i to, že naši paní ředitelce studenti důvěřují – to celkově posiluje důvěru ve školní systém a usnadňuje i naši preventivní práci. Důležitá je i spolupráce s celým pedagogickým týmem a ochota řešit věci společně.

Otázka č. 14: Jaký dopad podle vašeho názoru má domácí prostředí žáka na rozvoj či potlačení kriminality?

Domácí prostředí hraje zásadní roli. Pokud žák vyrůstá v prostředí, kde se mu věnují, nastavují mu hranice a podporují ho, je mnohem menší pravděpodobnost, že sklouzne k problémovému chování. Naopak, když doma chybí podpora, pravidla

nebo je tam napětí, často se to projeví i ve škole. Snažíme se s tím pracovat a v případě potřeby zapojit i další odborníky.

Rozhovor č.2

1. Jakou roli sehraval školní metodik prevence při předcházení kriminalitě dětí a mládeže?

U nás na škole, když selhává rozmluva třídního učitele nebo se třídní učitel nechce pouštět do nějakého tématu, kterému třeba až tak nerozumí nebo je mu to nepříjemné řešit, obrátí se na metodika. Ona totiž včasná intervence je z mého hlediska lepší.

2. S jakými formami rizikového a kriminálního chování se školní metodik prevence nejčastěji setkával?

Když jsem před 9 lety učila na státní škole, kde byli žáci i z vyloučených lokalit – jednalo se o požívání alkoholu, drobné krádeže. V současné době a zejména u malých dětí (zejména na 1. st.) se jedná o kyberšikanu nebo špatnou komunikaci na soc. síti.

3. Jakým způsobem školní metodik prevence identifikoval potenciálně kriminální chování u žáků?

Jsme malá škola rodinného typu, takže u nás mají žáci ve mně, či třídního učitele důvěru a vše se dozvíme přímo od dětí, popř. mě kontaktují rodiče. Ve státní škole jsem toto řešila víceméně přes dotazník.

4. Jaké preventivní programy a strategie školní metodik prevence využíval k omezení kriminality ve školním prostředí?

U nás na škole se jedná zejména o adaptační pobyt pro všechny žáky 2. st. Každý rok začínáme spaním z 1. - 2. září. Dále jsou to Noc s Andersenem a ŠVP – akce, kam vyjíždí celá škola. Dále využíváme besedy (a ty jsem využívala i na státní škole) pořádané Městkou policií Most nebo např. Divadlo Ve tři (Vlasta Věbr – preventivní představení).

5. Jak probíhala spolupráce školního metodika prevence s institucemi zabývajícími se kriminalitou (např. Policií ČR, OSPOD, Probační a mediační službou)?

Na soukromé škole jsme pouze jedenkrát kontakovali OSPOD. z důvodu rozepře rodičů, Policii opravdu nikdy. MP ano, ale z výše zmíněných besed. Na státní škole jsem s Policií ČR komunikovala vícekrát – zejména ohledně kyberšikany a také zasílání nevhodných fotografií dospělého dívkám z 8. tříd.

6. Jak školní metodik prevence hodnotil efektivitu preventivních opatření v kontextu snižování rizika kriminality u mládeže?

Myslím, že se nám to daří velmi dobře. Jednak včas identifikovat možné úskalí i řešení. Je pravda, že tomu všemu přispívá i výborná spolupráce s rodiči. Na státní škole jsem se setkala i s tím, že škola se snaží, včas rozklíčuje možný problém, ale nespolečná spolupráce s rodiči, kteří sami kolikrát již měli co dočinění s porušením zákona, je zásadní a minimální prevence se v tomto případě dostala již do fáze sekundární.

7. Jaké překážky nebo omezení školní metodik prevence pociťoval při své činnosti v oblasti prevence kriminality?

Na Optimě myslím s žádnou překážkou, na státní je překážka taková, že žáka při plnění povinné školní docházky nemůžete vyloučit ani podmíněně.

8. Jak vnímal vývoj kriminality mezi žáky v průběhu své pedagogické praxe?

V současné době se více problémů řeší přes sociální sítě než v minulosti. Nyní nelze i třeba snadno něco v obchodě zcizit.

9. V jakých případech považoval za nutné zapojit do řešení situace i orgány činné v trestním řízení?

Neměla jsem „Bohu díky“ tuto situaci k řešení.

10. Setkal se během své praxe se skutečným případem trestného činu spáchaného žákem? Pokud ano, jaký byl postup školy?

Ne, žádný skutečný případ jsme na naší škole nemuseli řešit.

11. Jaké místo podle něj prevence kriminality zaujímala ve školním vzdělávacím systému obecně – byla dostatečně zdůrazňována?

Na státní škole byla špatná spolupráce mezi pedagogy, v soukromé se snažíme preventivně působit každý učitel, dle probíraného učiva popř. zjištění nějakého problému.

12. Jakou podporu by si podle něj školní metodici prevence zasloužili ze strany vedení školy nebo ministerstva školství?

Ministerstvo by mělo metodiky podporovat nejenom s nížením úvazku, ale i finančně. On příplatek 2 000,- Kč zase není moc, kolikrát je týden, kdy každou volnou hodinu sedím v nějaké třídě a něco řeším. Administrativa poté je také časově náročná.

13. Jaké dovednosti a osobnostní předpoklady považoval za klíčové pro úspěšné zvládání prevence rizikového a kriminálního chování?

Komunikovat, nepovyšovat se nad děti, naslouchat, mít citlivý přístup, empatický. Zachovat chladnou hlavu např. při rozklíčování závažného problému.

14. Jaký dopad podle něj mělo domácí prostředí žáka na rozvoj či potlačení kriminality?

Velký. Jestliže je nefungující rodina, která se o dítě nezajímá, nestará...nemá dítě vzor správného chování. Ale např. tam, kde je rodina fungující se může dítě dostat do špatné party. Prostě okolí v kterém se dítě pohybuje je důležité. Toho formuje.

7.4 Analýza řízeného rozhovoru

Analýza rozhovoru č. 1

Tato část práce se věnuje analýze řízeného rozhovoru s metodičkou prevence Mgr. Martinou Sulovari působící na střední škole. Cílem rozhovoru bylo zjistit, s jakými formami rizikového chování se ve své praxi nejčastěji setkává, jaké preventivní strategie a nástroje uplatňuje a s jakými překážkami se při své práci potýká. Důraz byl kladen na konkrétní zkušenosti z praxe, které rozšiřují teoretický rámec předchozích kapitol.

Metodička popsala nejen běžnou náplň své práce a postupy při řešení případů šikany, záškoláctví či užívání návykových látek, ale také upozornila na problémy v oblasti spolupráce s ostatními pedagogickými pracovníky, rodiči a vedením školy. Vyjádřila se rovněž k úrovni metodické podpory ze strany ministerstva a krajského preventivního koordinátora.

Získané poznatky slouží jako důležitý podklad pro identifikaci silných a slabých stránek současného systému školní prevence a zároveň ukazují, jaká opatření by mohla vést ke zvýšení její efektivity v každodenní praxi.

Analýza rozhovoru č. 2

Rozhovor s Mgr. Marcelou Rezac, metodičkou prevence na soukromé základní škole, přinesl praktický pohled na fungování primární prevence. Respondentka zdůraznila význam včasné intervence, zejména v případech, kdy třídní učitel není schopen nebo ochoten problém řešit. Na menší škole sehrává metodik důležitou roli v každodenní komunikaci s žáky i rodiči.

Z hlediska výskytu rizikového chování uvedla, že dříve šlo spíše o alkohol a krádeže, zatímco dnes dominuje kyberšikana a nevhodná komunikace na sociálních sítích. K identifikaci problémů přispívá otevřená atmosféra školy a důvěra žáků, na větších školách se osvědčily i dotazníky.

Prevence je u nich realizována zejména formou adaptačních pobytů, škol v přírodě a besed s Městskou policií, přičemž respondentka oceňuje i interaktivní programy. Spolupráce s institucemi (např. OSPOD, Policie ČR) probíhá minimálně, častější byla v době, kdy působila na státní škole.

Za silný faktor ovlivňující prevenci považuje spolupráci s rodiči. Ta se liší podle typu školy – na soukromé je podpora vyšší, na státní může být problematická. Za překážku označila nedostatečné možnosti postihu žáků, zejména při povinné školní docházce.

Respondentka považuje rodinné zázemí za klíčový faktor, a zdůrazňuje nutnost finanční a organizační podpory ze strany ministerstva. Za důležité osobnostní rysy metodika označila empatii, komunikační dovednosti a schopnost zvládat krizové situace.

7.5 Odborný komentář k oběma rozhovorům

Oba rozhovory poskytly hluboký vhled do praktické činnosti školních metodiků prevence na rozdílných typech škol – střední a základní. Přestože prostředí i každodenní výzvy se v některých aspektech lišily, z odpovědí vyplynula řada

společných témat, zejména důležitost včasné intervence, podpory ze strany vedení školy a spolupráce s rodiči.

Zatímco metodička ze střední školy zdůraznila vyšší míru institucionální spolupráce a cílenou práci s rizikovými skupinami (např. kyberšikana, netolismus), metodička ze základní školy poukázala na úlohu osobního vztahu s žáky a rodinné atmosféry školy jako klíčového preventivního faktoru.

Obě respondentky se shodly na tom, že školní metodik prevence je nezastupitelnou součástí systému školní podpory, a že jeho práce by měla být systematicky podporována, organizačně i finančně.

Rozhovory zároveň poukázaly na reálné limity současného nastavení prevence – zejména nedostatek času, nejednotnou podporu institucí a komplikovanou spolupráci s některými rodiči. Tato zjištění mohou posloužit jako důležitý podklad pro návrhy na zefektivnění školní prevence kriminality.

7.5.1 Silné a slabé stránky rozhovorů

Rozhovor č. 1

Silné stránky:

Detailní a věcné odpovědi vycházející z dlouholeté praxe na odborně zaměřené škole. Přehledná struktura odpovědí s jasným důrazem na prevenci závažných forem rizikového chování (např. kyberkriminalita, závislosti). Bohatá zkušenost se spoluprací s institucemi (Policie ČR, OSPOD) díky zaměření školy na bezpečnostní tematiku.

Slabé stránky:

Odpovědi se místy drží obecné roviny, méně osobních nebo konkrétních případových ilustrací. Specifické prostředí „policejní školy“ může zkreslovat přenositelnost výsledků na běžné typy škol.

Rozhovor č. 2

Silné stránky:

Odpovědi vycházejí z praxe jak na státní, tak na soukromé škole – umožňují srovnání odlišných prostředí. Velmi konkrétní příklady a osobní zkušenosti z každodenní

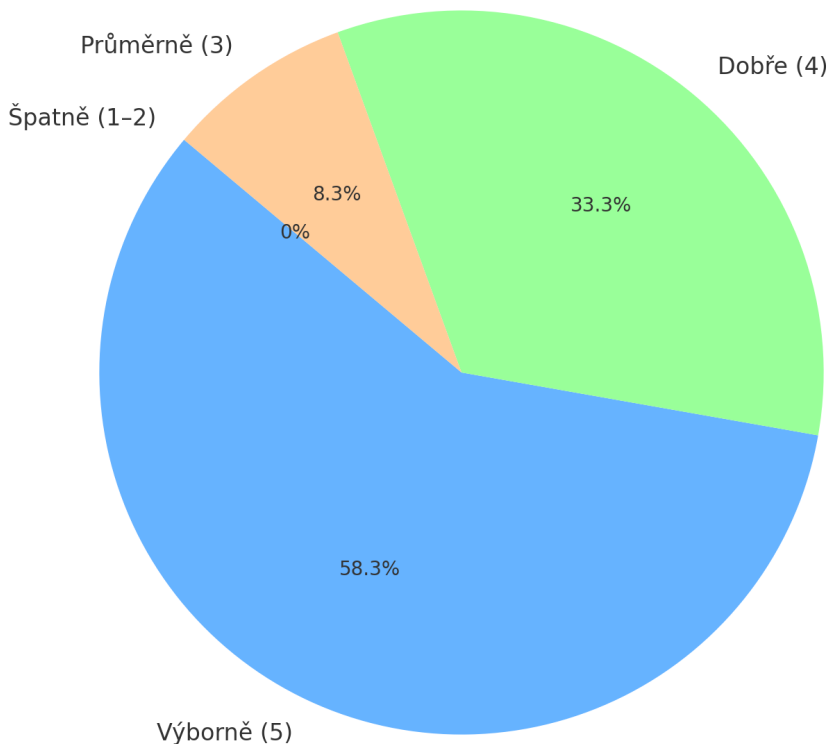
praxe metodika prevence. Důraz na význam mezilidských vztahů a důvěry ve školním prostředí, což často nebývá zachyceno v teoretických rámcích.

Slabé stránky:

Menší kontakt s institucemi v aktuálním působišti (soukromá škola) omezuje pohled na formální spolupráci. Některé odpovědi jsou méně strukturované a místy spíše popisné než analytické.

7.6 Kvantitativní část výzkumu – vyhodnocení dotazníkového šetření

Graf č. 1: Jak hodnotíte činnost školního metodika prevence¹⁰⁷

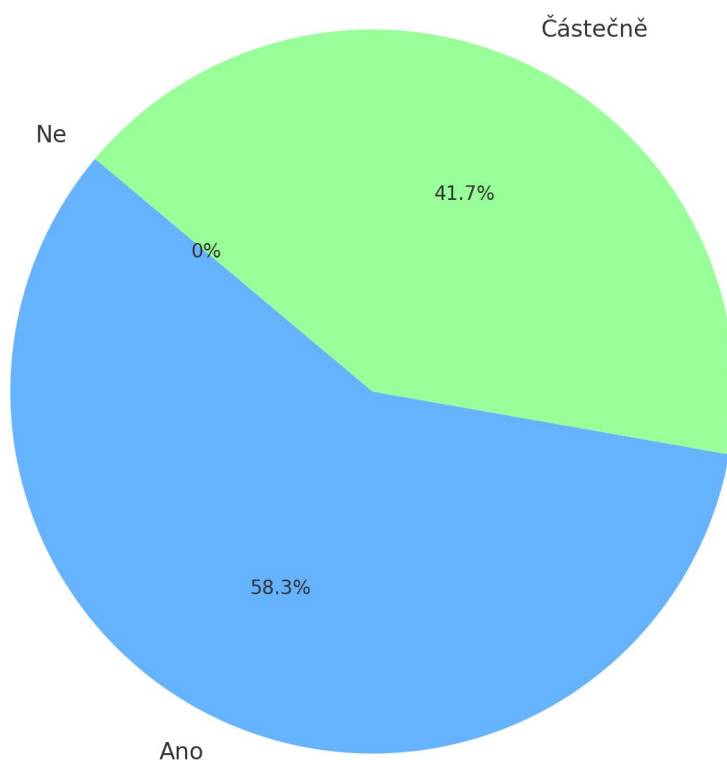

Z grafu vyplývá, že většina respondentů hodnotí činnost školního metodika prevence velmi pozitivně. Celkem 7 respondentů udělilo nejvyšší známku 5 (výborně), což může svědčit o vysoké míře spokojenosti s kvalitou poskytované prevence a přístupem metodika. Další 4 respondenti zvolili známku 4 (dobře), což rovněž poukazuje na převážně kladné vnímání této role. Pouze 1 respondent označil práci metodika jako průměrnou (známka 3), což může odrážet individuální zkušenost, která nebyla vyloženě negativní, ale zároveň postrádala nadstandardní přínos.

Je významné, že hodnocení 2 (spíše špatně) ani 1 (velmi špatně) nebylo uděleno žádným z účastníků šetření. Tento fakt lze interpretovat jako projev celkové důvěry ve funkci školního metodika prevence, případně jako odraz pozitivních zkušeností žáků či pedagogického sboru s jeho činností. Výsledky tak naznačují, že role metodika prevence je na zkoumaných školách nejen etablovaná, ale i oceňovaná, což je důležité pro další rozvoj primární prevence v oblasti školství.

¹⁰⁷vlastní zpracování 2025

Graf č. 2: Máte dostatek informací o preventivních aktivitách realizovaných ve škole¹⁰⁸

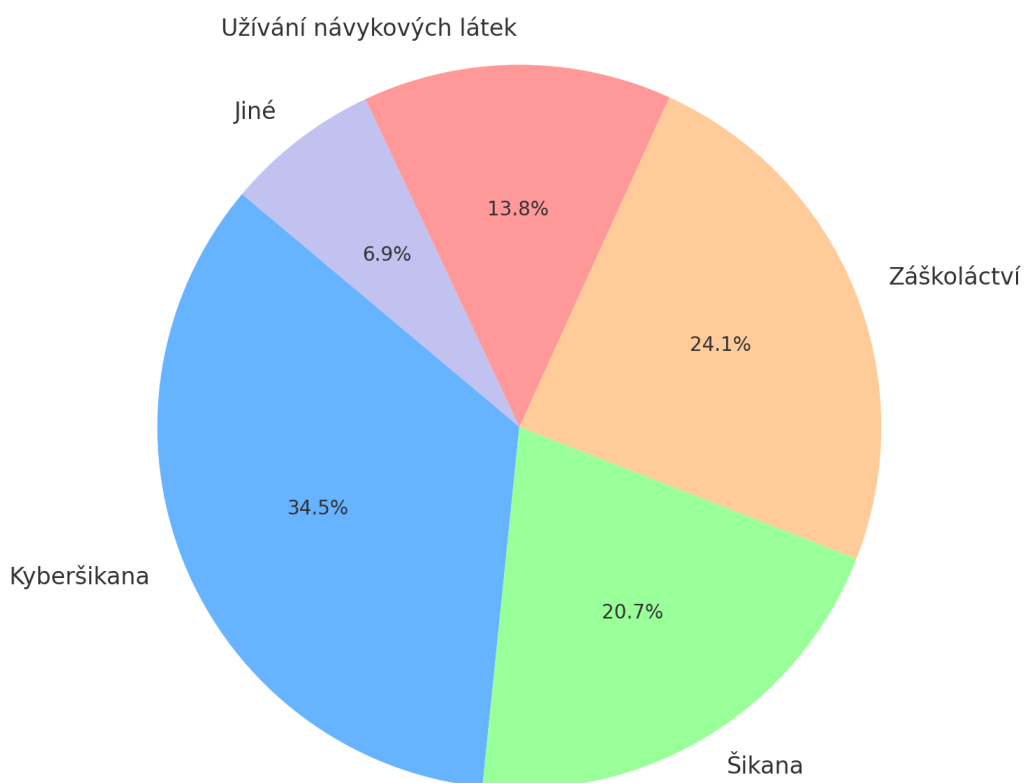

Z odpovědí respondentů vyplývá, že většina z nich má dostatek informací o preventivních aktivitách realizovaných ve škole. Možnost „Ano“ označilo 7 respondentů, „Částečně“ uvedlo 5 respondentů a žádný z respondentů nezvolil odpověď „Ne“. Výsledky ukazují, že komunikace ohledně preventivních aktivit ve většině případů funguje, avšak určité rezervy v informovanosti stále existují.

Z toho vyplývá, že informační tok mezi školním metodikem prevence a pedagogickým sborem nebo dalšími členy školního prostředí většinou funguje. Přesto ale nelze opomenout, že téměř polovina respondentů by uvítala přesnější či častější sdílení informací. schůzek, e-mailových zpravodajů nebo přehledně strukturovaných výstupů v rámci školních porad.

¹⁰⁸vlastní zpracování 2025

Graf č. 3: S jakými typy rizikového chování se nejčastěji setkáváte u žáků¹⁰⁹

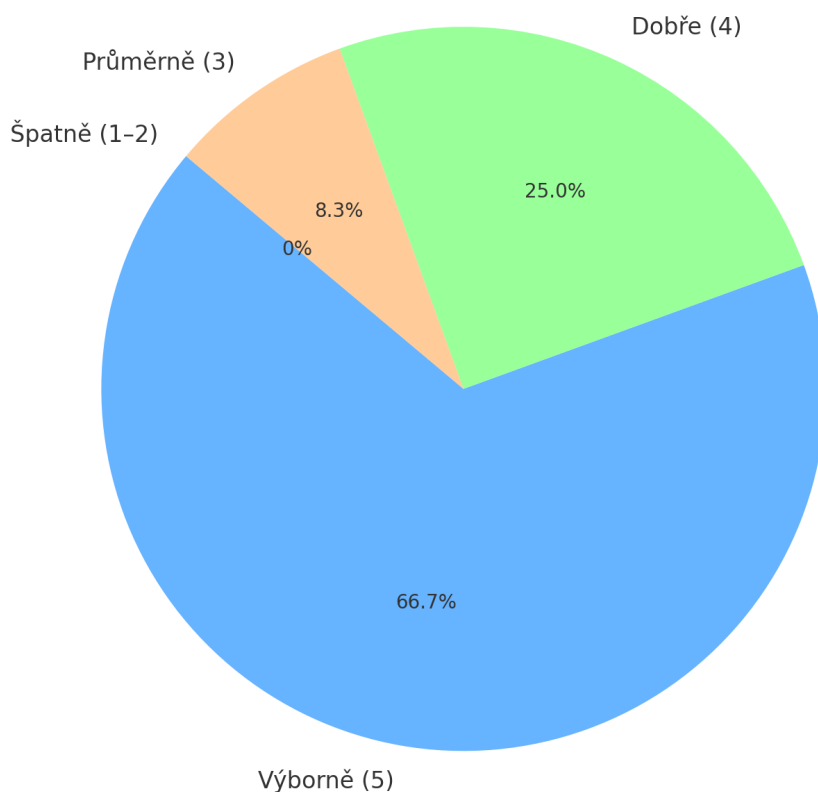
Z grafu vyplývá, že nejčastěji se pedagogové setkávají s kyberšikanou, kterou označilo 10 respondentů. Následuje záškoláctví (7×) a šikana (6×), které i nadále představují výrazné problémy ve školním prostředí. Užívání návykových látek zaznamenali 4 respondenti a kategorie „Jiné“ byla zmíněna 2× – s konkrétními projevy, jako je neúcta k autoritám a vulgární vyjadřování.

Výsledky naznačují, že rizikové chování žáků má různé podoby, přičemž největší pozornost by měla být věnována oblasti kyberprevence. Častý výskyt záškoláctví a šikany poukazuje na potřebu kontinuálního sledování školního klimatu a důsledné práce v oblasti primární prevence.

Nejzávažnějším problémem je kyberšikana, která se v odpovědích objevila téměř u všech učitelů. Významná je i absence a šikana. Tato rizika odpovídají současným trendům ve školním prostředí.

¹⁰⁹vlastní zpracování 2025

Graf č. 4: Jak hodnotíte spolupráci s metodikem prevence¹¹⁰

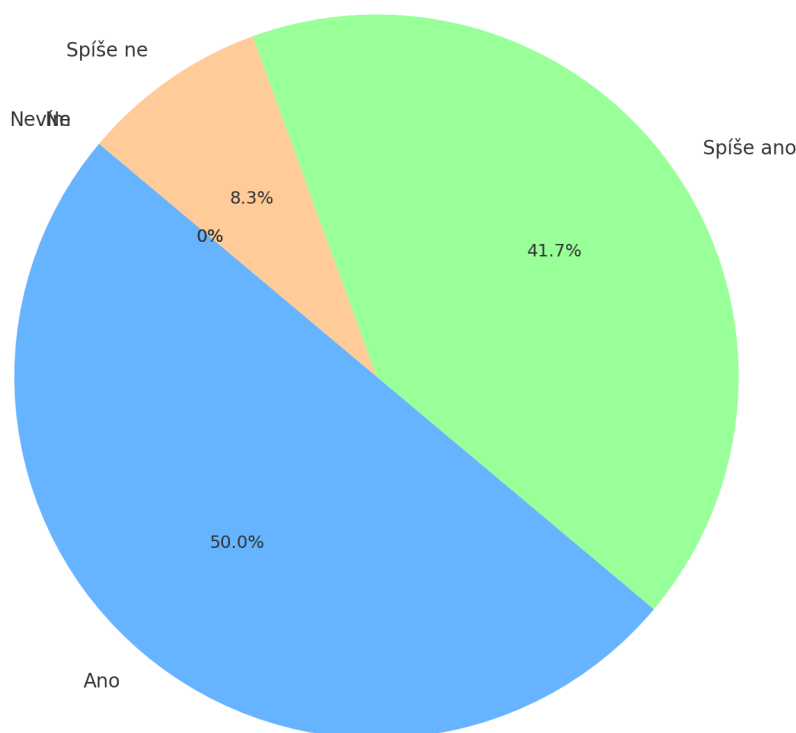

Z výsledků je zřejmé, že většina respondentů vnímá spolupráci s metodikem prevence velmi pozitivně. Více než dvě třetiny (tj. 8 z 12) hodnotí tuto spolupráci jako výbornou, což může svědčit o profesionálním a vstřícném přístupu metodika, dobré komunikaci a aktivní pomoci při řešení problémů. Další tři respondenti hodnotí spolupráci známkou 4, tedy jako dobrou. Neutrální postoj (známka 3) vyjádřil pouze jeden respondent a negativní hodnocení (2 nebo 1) se v odpovědích vůbec neobjevilo.

Tyto výsledky vypovídají o vysoké míře spokojenosti se službami školního metodika prevence. Zároveň poukazují na to, že jeho role je ve škole vnímána jako smysluplná a přínosná. Lze předpokládat, že metodik má dobře nastavené vztahy s pedagogy či jinými pracovníky školy a aktivně přispívá k preventivnímu klimatu ve škole.

¹¹⁰vlastní zpracování 2025

Graf č. 5: Je podle vás prevence dostatečně podporována vedením školy¹¹¹

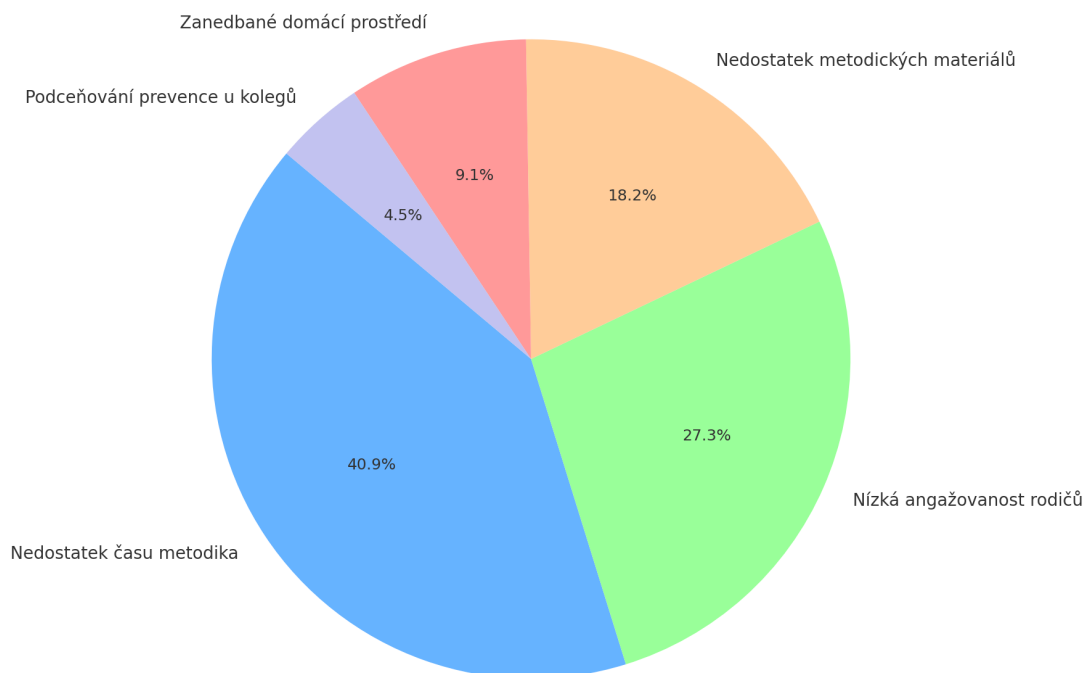
Z odpovědí vyplývá, že celkově je podpora prevence ze strany vedení školy vnímána velmi pozitivně. Plných 11 z 12 respondentů (tedy více než 91 %) odpovědělo, že prevence je určitě nebo spíše podporována vedením školy. Tento výsledek vypovídá o tom, že vedení škol si uvědomuje důležitost preventivních činností a aktivně je podporuje – ať už organizačně, personálně, nebo finančně.

Pouze jeden respondent vyjádřil určitou skepsi odpovědí „spíše ne“, což může naznačovat buď individuální zkušenost, nebo specifickou situaci na jeho škole. Žádný respondent však neuvedl odpověď „ne“ ani „nevím“, což může dále potvrzovat, že prevence není na školách opomíjenou oblastí a je jasně identifikovatelná jako součást školního prostředí.

Celkově lze konstatovat, že výsledky této otázky potvrzují pozitivní trend ve vnímání preventivních aktivit a naznačují dobrou spolupráci mezi vedením škol a metodiky prevence.

¹¹¹vlastní zpracování 2025

Graf č. 6: Jaké překážky podle vás nejvíce brání efektivní prevenci kriminality ve škole¹¹²

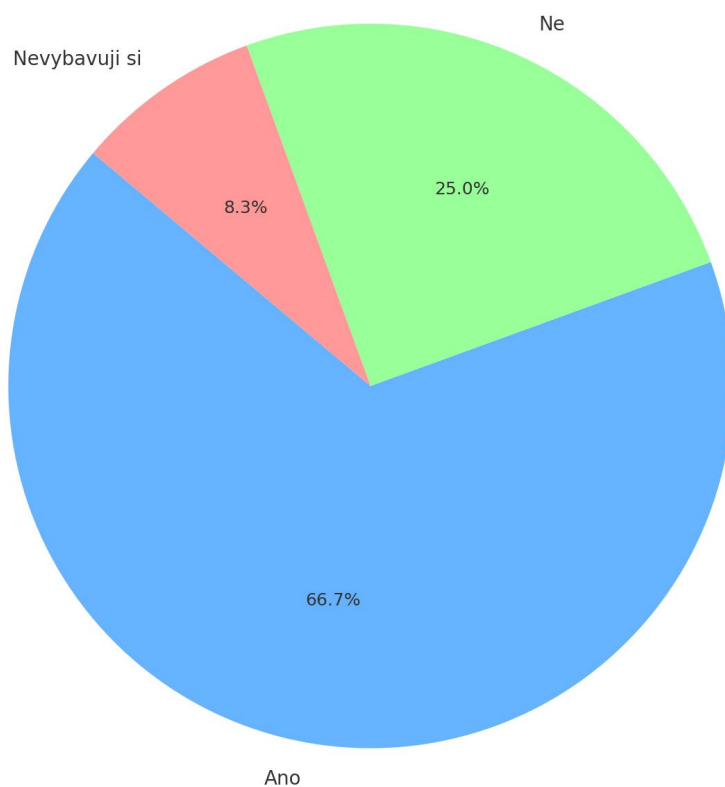
Respondenti nejčastěji uváděli jako překážku nedostatek času školního metodika prevence (9×), což ukazuje na jeho přetížení a nedostatečné kapacity pro prevenci. Dále byla často zmiňována nízká angažovanost rodičů (6×), která ztěžuje spolupráci mezi školou a rodinou.

Opakovaně se objevovaly také odpovědi typu nedostatek metodických materiálů (4×), zanedbané domácí prostředí (2×) a nezájem některých kolegů (1×). Tyto výsledky ukazují, že pro efektivní prevenci je klíčová nejen osobní kapacita metodika, ale i spolupráce v rámci školy a s rodinami žáků.

Nejčastěji zmíněným problémem je nedostatek času věnovaného preventivní práci. Významná je i slabá spolupráce s rodiči, která může oslabit efektivitu celého systému.

¹¹²vlastní zpracování 2025

Graf č. 7: Setkali jste se někdy s případem, který jste museli konzultovat s metodikem prevence¹¹³

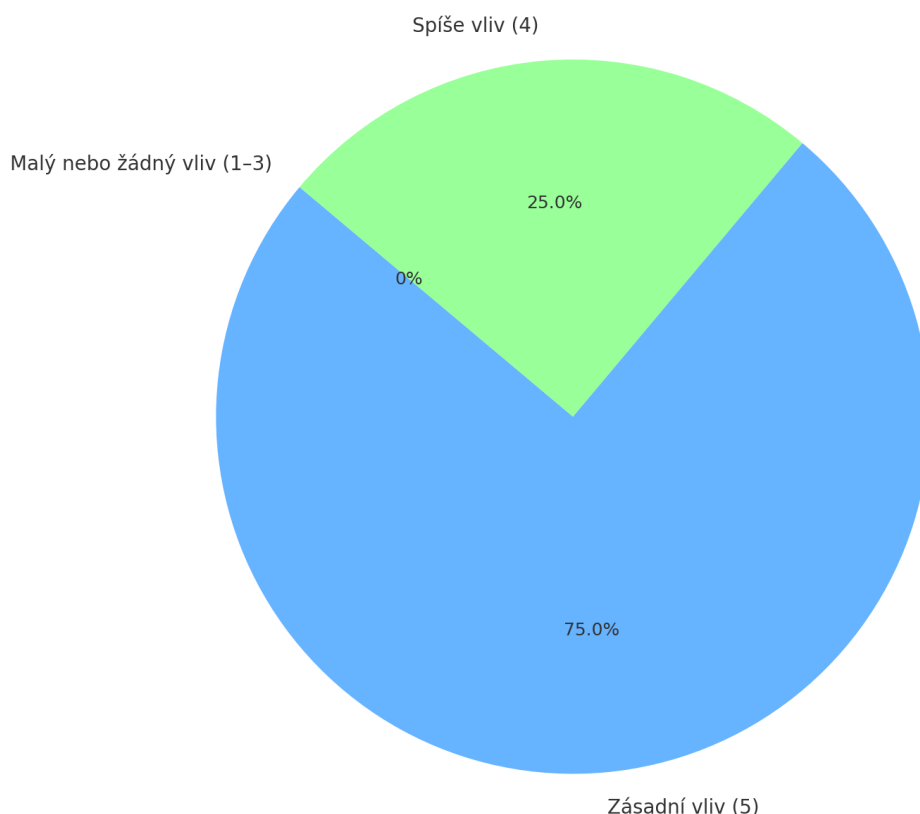
Z výsledků šetření vyplývá, že většina respondentů (8 z celkových 12) se během své pedagogické praxe setkala s konkrétním případem, který vyžadoval konzultaci se školním metodikem prevence. Tento údaj lze interpretovat jako potvrzení aktivního zapojení metodiků do řešení výchovně-problémových situací nebo případů, které vybočují z běžné pedagogické agendy.

Naopak 3 respondenti uvedli, že podobný případ neřešili, a 1 osoba si na takovou situaci nevzpomíná. Tyto odpovědi mohou poukazovat buď na absenci problémových případů ve výuce těchto pedagogů, nebo na nedostatečnou informovanost o možnostech spolupráce s metodikem prevence.

Zjištění podtrhují důležitost role školního metodika prevence nejen při plánování preventivních aktivit, ale i jako odborného konzultanta při řešení konkrétních problémů. Ukazuje se, že v mnoha případech je tato pozice nejen formální, ale prakticky využívaná v každodenním životě školy.

¹¹³vlastní zpracování 2025

Graf č. 8: Jaký vliv má podle vás domácí prostředí na chování žáků¹¹⁴

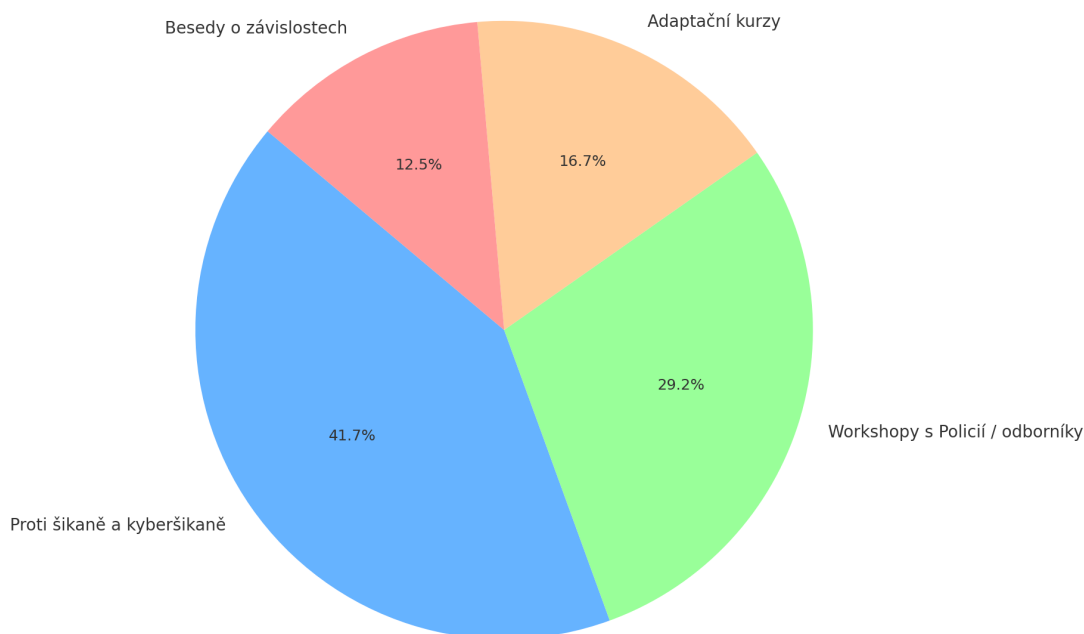

Z odpovědí respondentů je patrné, že domácí prostředí je vnímáno jako klíčový faktor ovlivňující chování žáků. Nejvyšší hodnocení (5 – zásadní vliv) udělilo celkem 9 respondentů a další 3 respondenti zvolili známku 4, tedy velmi silný vliv. Žádný z dotazovaných nepřisoudil domácímu prostředí menší než střední význam (3 a méně), což jasně ukazuje na konsenzus mezi pedagogy ohledně zásadní role rodinného zázemí v sociálním a emočním vývoji dítěte.

Tato zjištění potvrzují závěry odborné literatury, která dlouhodobě upozorňuje na korelaci mezi stabilitou rodinného prostředí a mírou problémového chování ve škole. Výsledky dále naznačují, že pedagogové si tohoto vlivu nejen vědomě všímají, ale rovněž jej zohledňují při práci se žáky. Pro školního metodika prevence i další odborné pracovníky školy tak představuje domácí prostředí důležitý aspekt, který je třeba brát v potaz při nastavování preventivních a podpůrných opatření. Učitelé vnímají silný vliv rodinného zázemí na projevy chování žáků. To odpovídá odborným poznatkům o roli rodiny v prevenci rizikového chování.

¹¹⁴vlastní zpracování 2025

Graf č. 9: Které preventivní programy považujete za nejúčinnější¹¹⁵

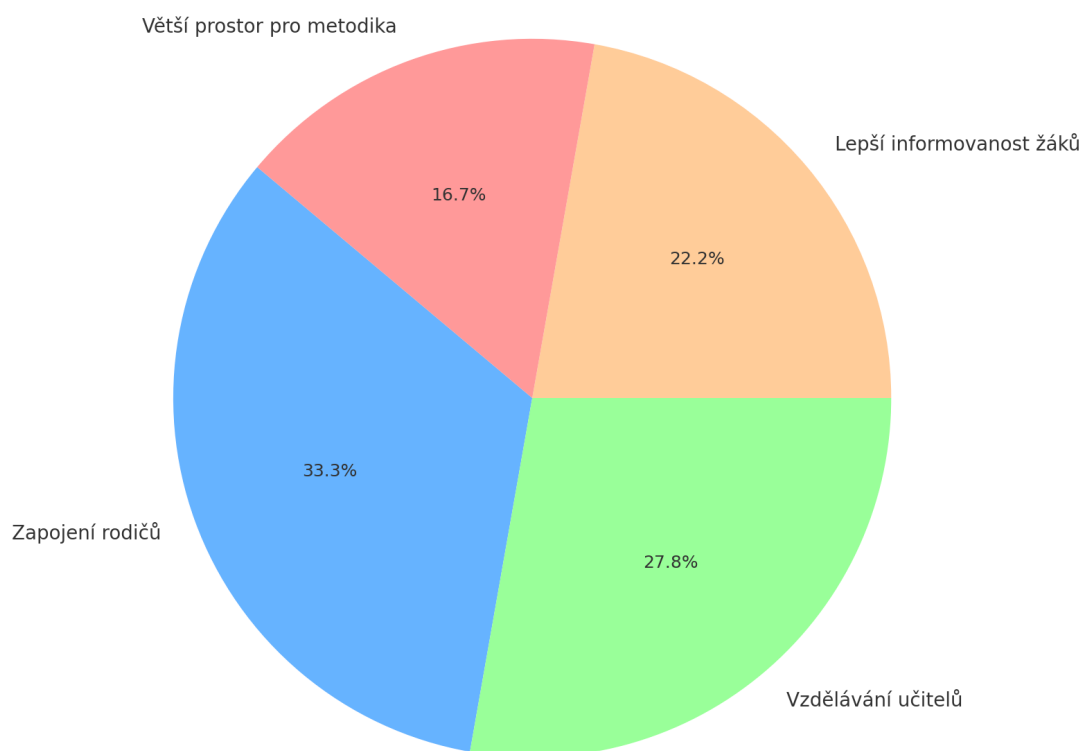
Na základě otevřených odpovědí respondentů byly jako nejúčinnější vyhodnoceny především programy zaměřené na prevenci šikany a kyberšikany, které uvedlo 10 z celkových 12 respondentů. Tato oblast je z pohledu pedagogů vnímána jako dlouhodobě aktuální a riziková, přičemž programy tohoto typu jsou pravděpodobně považovány za prakticky využitelné a přímé v dopadu na chování žáků.

Na druhém místě se umístily workshopy realizované ve spolupráci s Policií ČR nebo odborníky z oblasti prevence, které označilo 7 respondentů. Tyto programy jsou zřejmě ceněny pro svou odbornou kvalitu, autentičnost a schopnost zapůsobit na žáky prostřednictvím reálných zkušeností.

Adaptační kurzy (4 odpovědi) a besedy o závislostech včetně netolismu (3 odpovědi) byly uvedeny méně často, avšak stále představují významnou součást preventivního systému škol. Výsledky této otázky naznačují, že respondenti preferují interaktivní a konkrétně zaměřené programy, které se věnují aktuálním problémům, s nimiž se žáci ve školním i mimoškolním prostředí skutečně setkávají. Tato zjištění mohou být cenným podkladem pro plánování budoucích preventivních aktivit a spolupráce s externími partnery.

¹¹⁵vlastní zpracování 2025

Graf č. 10: Máte návrh na zlepšení preventivní činnosti ve škole¹¹⁶

Z grafu je patrné, že větší část pedagogů by uvítala větší zapojení rodičů do procesu prevence a zároveň by ocenila i vzdělávání pedagogů. Což je velmi často obtížné dát dohromady s výukou. 16,7 % pedagogů také uvedlo, že by chtělo více prostoru pro činnost metodika prevence, což je pochopitelné vzhledem k tomu, že při vší své činnosti nemá snížení úvazku přímé pedagogické činnosti.

7.6.1 Vyhodnocení hypotéz

Dotazníkové šetření mezi pedagogy přineslo cenný pohled na vnímání prevence kriminality v rámci školy. Výsledky potvrdily důvěru učitelů ve školního metodika prevence a odhalily hlavní problematické oblasti, jako je nedostatek času, zapojení rodičů či potřeba větší informovanosti. Kvantitativní data doplnila kvalitativní výzkum a posílila celkové závěry práce.

H1: Většina pedagogů hodnotí činnost školního metodika prevence jako přínosnou a kvalitní. (Ověřeno daty z Grafu č. 1 a č. 4 – většina hodnotila známkou 4 nebo 5)

¹¹⁶vlastní zpracování 2025

H2: Nejčastěji se pedagogové ve školním prostředí setkávají s kyberšikanou jako formou rizikového chování. (Ověřeno grafem č. 3 – kyberšikanu potvrdilo 10 z 12 respondentů)

H3: Pedagogové považují domácí prostředí za zásadní faktor ovlivňující chování žáků. (Ověřeno grafem č. 8 – 100 % respondentů udělilo známku 4 nebo 5)

H4: Nedostatek času věnovaného funkci metodika prevence je nejčastější překážkou efektivní prevence ve škole. (Ověřeno grafem č. 6 – uvedlo 9 z 12 respondentů)

H5: Preventivní programy zaměřené na šikanu a kyberšikanu jsou vnímány jako nejúčinnější. (Ověřeno grafem č. 9 – uvedlo 10 z 12 respondentů)

7.7 Analýza školní dokumentace

Z analýzy Minimálního preventivního programu a výroční zprávy školy vyplývá, že škola má dobře strukturovaný plán prevence rizikového chování. Dokumentace vykazuje systematičnost, mezioborovou spolupráci a každoroční vyhodnocení účinnosti. Zároveň ale chybí konkrétní nástroje pro zapojení rodičů do preventivních procesů. Jak již bylo uvedeno v teoretické části této práce, školní metodik prevence (dále jen ŠMP) využívá při své činnosti řadu dokumentů, které slouží jak ke strategickému plánování, tak ke konkrétní realizaci preventivních aktivit. Mezi nejdůležitější dokumenty patří Minimální preventivní program, Školní preventivní strategie, Krizový plán školy nebo plán evaluace. Tyto dokumenty představují základní nástroj pro řízení a koordinaci preventivní činnosti ve školním prostředí.

V rámci výzkumné části byla provedena kvalitativní analýza školní dokumentace jedné střední školy, na které působí metodička prevence, s níž byl uskutečněn rozhovor. Cílem analýzy bylo zjistit, jakým způsobem je prevence rizikového chování v dané škole zakotvena v oficiálních dokumentech, do jaké míry jsou tyto dokumenty aktuální, konkrétní a v souladu s doporučeními Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT), a zda odpovídají reálným potřebám školy a žáků.

Z hodnocení Minimálního preventivního programu vyplynulo, že dokument sice obsahuje základní informace o plánovaných aktivitách a formách prevence, avšak v některých částech působí spíše formálně. Chyběla v něm například hlubší analýza

specifik dané školy či konkrétní návaznost na výsledky předchozí evaluace. Podobné nedostatky se objevily i v Školní preventivní strategii, která sice deklaruje komplexní přístup k prevenci, ale jen okrajově zmiňuje spolupráci s externími institucemi a neobsahuje detailní harmonogram aktivit ani zhodnocení jejich účinnosti.

Naopak pozitivně lze hodnotit zpracování Krizového plánu školy, který byl aktuální, přehledný a obsahoval jasně vymezené postupy při řešení konkrétních forem rizikového chování, včetně odpovědností jednotlivých pracovníků. Tento dokument tak představuje důležitý podpůrný nástroj nejen pro ŠMP, ale pro celý pedagogický sbor.

Získané poznatky potvrzují výpověď metodičky prevence z rozhovoru, která upozornila na časovou i administrativní náročnost vedení preventivní dokumentace a potřebu její pravidelné aktualizace a provázanosti s praxí. Analýza zároveň odhalila určité rezervy v evaluaci a konkrétním plánování preventivních aktivit, což může snižovat účinnost některých opatření.

Závěrem lze říci, že školní dokumentace naplňuje legislativní požadavky, avšak stále je prostor pro zlepšení – zejména v oblasti konkrétnosti, pravidelné aktualizace a využívání zpětné vazby z praxe.

8 Diskuze

Výzkumná část bakalářské práce kombinovala kvalitativní a kvantitativní přístup s cílem zachytit reálnou podobu prevence kriminality v prostředí jedné střední školy. Polostrukturovaný rozhovor s metodičkou prevence umožnil detailní vhled do každodenní praxe, zatímco dotazníkové šetření mezi pedagogy přineslo širší perspektivu a kvantitativní oporu získaných poznatků.

Z rozhovoru vyplynulo, že školní metodik prevence plní zásadní roli nejen v oblasti primární prevence, ale i jako prostředník mezi školou, rodinou a institucemi. Dotazníkové odpovědi učitelů tuto skutečnost potvrdily – činnost metodika prevence byla většinově hodnocena jako výborná (58 %) či dobrá (33 %), přičemž většina respondentů vnímala i jeho aktivní zapojení při řešení konkrétních problémů.

Z pohledu rizikového chování byly jako nejčastější identifikovány kyberšikana, záškoláctví a šikana. Tato zjištění se shodují s názory metodičky prevence, která označila kyberkriminalitu za rostoucí problém. Významným přínosem výzkumu je tedy potvrzení, že jak subjektivní zkušenost odborníka, tak širší pohled pedagogického sboru vedou ke stejným prioritám v prevenci.

Za důležitý bod diskuse lze označit roli domácího prostředí. Učitelé ve velké většině označili jeho vliv za zásadní (75 % uvedlo známku 5), což opět koresponduje s názorem metodičky. Tato shoda potvrzuje, že prevence nemůže být účinná bez úzké spolupráce školy s rodiči. Právě zapojení rodiny však bylo učiteli často označováno za slabý článek celého systému.

V oblasti systémových překážek se jako dominantní problém ukázal nedostatek času pro výkon funkce školního metodika prevence – tento aspekt byl zmíněn jak v rozhovoru, tak i v dotaznících (75 % respondentů jej uvedlo). To ukazuje na strukturální problém, který by měl být řešen na úrovni školského systému, případně personální politiky školy.

Analýza školní dokumentace doplnila obraz o formálním rámci prevence. Přestože byla školní dokumentace hodnocena jako systematická, byly zaznamenány určité rezervy v její konkrétnosti a aktuálnosti, zejména v oblasti evaluace a spolupráce

s externími subjekty. Tento závěr opět souzní s výpovědí respondentky, která upozorňovala na formálnost některých dokumentů.

Významným rysem kvalitativního přístupu byl hloubkový pohled na reálnou praxi dvou školních metodiků. Přestože byly provedeny pouze dva rozhovory, jich výstupy se v mnoha ohledech shodovaly s názory širšího pedagogického kolektivu, čímž se zvyšuje důvěryhodnost zjištění. Vzhledem k tomu, že kvalitativní výzkum klade důraz na subjektivní zkušenost a kontext, není cílem srovnávat jednotlivé metodiky mezi sebou, ale pochopit hloubku jejich práce. Tento aspekt byl respektován i při konstrukci výzkumných otázek.

Celkově lze říci, že výsledky obou metodologických přístupů se vzájemně doplňují a poskytují konzistentní obraz o roli školního metodika prevence. Výzkum potvrdil jeho nezastupitelné postavení v systému školní prevence, upozornil na silné stránky současné praxe (např. programy proti kyberšikaně, spolupráce s Policií ČR) a zároveň odhalil limity, které brání ještě vyšší efektivitě (např. nízká angažovanost rodičů, formálnost dokumentace, malá časová dotace).

9 Doporučení pro praxi

Na základě zjištěných skutečností z teoretické i praktické části práce lze formulovat několik doporučení, která by mohla přispět k efektivnějšímu fungování školních metodiků prevence v rámci systému prevence kriminality.

Zvýšení časového fondu pro výkon funkce metodika prevence: Mnozí školní metodici vykonávají tuto činnost pouze jako doplňkovou funkci vedle výuky, což výrazně omezuje jejich možnosti systematicky a dlouhodobě působit na prevenci kriminality. Doporučujeme zavedení pevného časového rámce pro výkon této funkce v souladu s počtem žáků a specifiky školy.

Zajištění odborné podpory a pravidelného vzdělávání: Vzhledem k tomu, že se školní metodici často potýkají se závažnými projevy rizikového a kriminálního chování, je nutné, aby měli možnost pravidelného proškolení, supervize a přístupu k odborníkům z oblasti sociální prevence a justice.

Zlepšení spolupráce s externími subjekty: Pro efektivní prevenci kriminality je zásadní, aby školní metodik měl navázané kontakty s Policií ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí a nestátními neziskovými organizacemi, které se prevencí kriminality zabývají. Doporučuje se vytvořit funkční místní síť prevence.

Podpora metodiků ze strany vedení škol: Je nezbytné, aby ředitelé škol plně rozuměli významu preventivní činnosti a vytvářeli pro školní metodiky prostor pro realizaci preventivních programů, a to jak organizačně, tak materiálně.

Zvýšení informovanosti rodičů a žáků o roli metodika prevence: Výzkum ukázal, že část rodičů i žáků neví, na koho se ve škole obrátit v případě problémů. Doporučujeme zavést informování o této funkci např. v rámci třídních schůzek, školních webových stránek či úvodních setkání s rodiči.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala úlohou školního metodika prevence v systému prevence kriminality ve školním prostředí. Na základě teoretické analýzy i výsledků kvalitativního výzkumu bylo potvrzeno, že školní metodik prevence hraje klíčovou roli v ochraně dětí a mládeže před sociálně patologickými jevy a rizikovým chováním. Jeho práce má nezastupitelný význam pro vytváření bezpečného a podpůrného školního prostředí, kde mohou žáci rozvíjet nejen své znalosti, ale i pozitivní sociální kompetence.

Praktická část práce vycházela z kombinace kvalitativního a kvantitativního výzkumu. Hlavním cílem bylo zjistit, jak školní metodici prevenci vnímají, jaké konkrétní činnosti vykonávají, s jakými obtížemi se potýkají, jak vnímají svoji roli v prevenci kriminality a do jaké míry je jejich práce podporována vedením školy či dalšími institucemi. Výzkum probíhal formou dotazníkového šetření mezi učiteli a rozhovorů se školními metodiky prevence, čímž byla zajištěna potřebná hloubka i šíře zjištění.

Z výzkumu vyplynulo, že školní metodici prevence skutečně zastávají důležitou roli v předcházení rizikovému a potenciálně kriminálnímu chování žáků. Mezi jejich nejčastější činnosti patří tvorba a realizace minimálního preventivního programu, spolupráce s vedením školy a pedagogy, řešení konkrétních případů nevhodného chování, kontakt s rodiči a v některých případech i spolupráce s Policií ČR nebo orgány sociálně-právní ochrany dětí. Přestože většina metodiků vnímá svou práci jako smysluplnou a důležitou, často naráží na celou řadu problémů, které jim výkon této činnosti ztěžují.

Mezi nejvýznamnější bariéry patří nedostatek času, který mají školní metodici vyhrazený pro prevenci, neboť tuto funkci obvykle vykonávají vedle běžné pedagogické činnosti. Dalšími problémy jsou nedostatečná finanční i odborná podpora, chybějící metodické vedení, nejednotnost v systému vzdělávání metodiků a v některých případech i nízké povědomí o jejich roli ze strany rodičů a samotných žáků. Ukazuje se tak, že školní metodici pracují často s vysokým osobním nasazením, ale bez adekvátních podmínek a uznání, což může vést k frustraci a omezené efektivitě jejich působení.

Výsledky práce poukazují na nezbytnost posílení systémové podpory funkce školního metodika prevence. Pokud má být prevence kriminality na školách skutečně efektivní, je nutné vytvořit takové podmínky, které metodikovi umožní plnohodnotně vykonávat svou činnost. K tomu patří nejen zvýšení časové dotace na výkon funkce, ale i dostupnost kvalitního vzdělávání, možnost odborných konzultací a podpora vedení školy. Klíčová je rovněž spolupráce se subjekty mimo školu – s Policií ČR, OSPOD, psychology a neziskovými organizacemi. Právě propojenost školního prostředí s širším systémem prevence kriminality se ukazuje jako zásadní pro včasné a efektivní řešení problémového chování.

Z dlouhodobého hlediska je žádoucí zvýšit prestiž a profesionalizaci pozice školního metodika prevence. Měla by být vnímána nejen jako organizační role, ale jako odborná činnost vyžadující mezioborové znalosti a schopnosti. V tomto směru může pomoci systematické vzdělávání metodiků, vytváření podpůrných sítí a výměna zkušeností v rámci krajských a celostátních platforem. Vhodné by bylo také větší zapojení školních metodiků do tvorby strategických dokumentů na úrovni měst či krajů v oblasti prevence kriminality.

Na závěr lze konstatovat, že školní metodik prevence je důležitým článkem systému primární prevence kriminality v České republice. Přestože se v praxi potýká s řadou obtíží, jeho činnost má nezastupitelný význam pro bezpečné klima ve škole a pozitivní vývoj dětí a mladistvých. Téma zůstává i nadále aktuální a vyžaduje další odborné zkoumání i praktickou podporu ze strany státních i nevládních institucí. Prevence kriminality začíná již na základních školách – a právě školní metodik prevence je ten, kdo může být její hybnou silou.

Seznam literatury

Literární zdroje:

BAGIONOVÁ, T. BELUŠKOVÁ, D. *Prevenca kriminality*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, 2014. 50 s. ISBN 978-80-8052-998-7.

CEJP, Martin, HAVRDOVÁ, Egle (ed.). *Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže: studijní materiál pro projekt Vzdělávání poskytovatelů sociálních služeb v oblasti prevence kriminality a sociálního začlenění mládeže*. [Praha]: Centrum pro veřejnou politiku, 2007.s. 84. ISBN 978-80-239-9950-1.

CIKLOVÁ, Kateřina. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. 2. vydání. [Ostrava]: EconomPress, 2016. ISBN 978-80-905065-9-6.

ČECH, Tomáš. Prevence. In MIOVSKÝ, Michal. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. Monografie.s.107. ISBN 978-80-87258-89-7.

FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Psyché. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. 2., rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-057-8.

KACHLÍK, Petr., VOJTOVÁ, Věra., ČERVENKA, Karel. a kol. *Edukační přístupy k dětem v riziku, s problémy a s poruchami chování*. Brno, 2017. ISBN 978-80-210-8916-7.

KENDIKOVÁ, Jitka. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, 2017. Dobrá škola. Inkluzivní vzdělávání. ISB N 978-80-7496-349-0.

KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Pedagogika. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.

KRAUS, B. et al. *Sociální patologie*. 2. vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010. ISBN 978-80-7435-080-1.

MATOUŠEK, Oldřich a MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

MIOVSKÝ, Michal; SKÁCELOVÁ, Lenka; ZAPLETALOVÁ, Jana; NOVÁK, Petr; BARTÁK, Miroslav et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Monografie. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4.

MÜHLPACHR, Pavel. *Sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2511-5.

NIKL, Jaroslav. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2000. ISBN 80-7251-033-9.

POKORNÝ, Vratislav; TELCOVÁ, Jana a TOMKO, Anton. *Patologické závislosti*. Prevence SPJ. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2001. ISBN 80-238-6539-0.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. V Praze: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-28-5.

SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4.

SVOBODOVÁ, Zuzana. *Konflikty ve škole: od prevence k řešení*. Řízení školy. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-154-4.

TYŠER, Jiří. *Školní metodik prevence: soubor materiálů*. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-17-6.

ZOUBKOVÁ, I. MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. ISBN 80-86795-05-5.

Internetové zdroje

MŠMT - Metodická doporučení a metodické pokyny. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>. [cit. 2024-12-14].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Prevence kriminality v České republice*. Online. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx>. [cit. 2025-04-26].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027*. Online. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2022-az-2027.aspx>. [cit. 2025-04-26].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY. *Prevence rizikového chování Prevence rizikového chování*. Online. [cit. 2025-04-26].

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků [online]. In: Sbírka zákonů ČR. 2005 [cit. datum přístupu]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317>.

Seznam zkratek

KVP – Komplexní výcvik preventistů

MPP – Minimální preventivní program

MŠMT – Ministertvo školství, mládeže a tělovýchovy

MVČR – Ministertvo vnitra České republiky

OSPOD – Orgán sociálně – právní ochrany dětí

PPV – pedagogicko – psychologická poradna

ŠMP – Školní metodik prevence

PČR – Policie České republiky

Seznam obrázků a grafů

Obrázky:

Obrázek č. 1: Městská policie Most: Prevence kriminality

Grafy:

Graf č. 1: Jak hodnotíte činnost školního metodika prevence

Graf č. 2: Máte dostatek informací o preventivních aktivitách realizovaných ve škole

Graf č. 3: S jakými typy rizikového chování se nejčastěji setkáváte u žáků

Graf č. 4: Jak hodnotíte spolupráci s metodikem prevence

Graf č. 5: Je podle vás prevence dostatečně podporována vedením školy

Graf č. 6: Jaké překážky podle vás nejvíce brání efektivní prevenci kriminality ve škole

Graf č. 7: Setkali jste se někdy s případem, který jste museli s metodikem prevence

Graf č. 8: Jaký vliv má podle vás domácí prostředí na chování žáků

Graf č. 9: Které preventivní programy považujete za nejúčinnější

Graf č. 10: Máte návrh na zlepšení preventivní činnosti ve škole

Přílohy

Příloha 1: Výzkumné otázky pro rozhovory

Příloha 2: Kvantitativní část výzkumu – dotazníkové šetření

Příloha 1: Výzkumné otázky pro rozhovory

Na základě cíle výzkumu byla sestavena následující sada výzkumných otázek:

1. Jakou roli sehrával školní metodik prevence při předcházení kriminalitě dětí a mládeže?
2. S jakými formami rizikového a kriminálního chování se školní metodik prevence nejčastěji setkával?
3. Jakým způsobem školní metodik prevence identifikoval potenciálně kriminální chování u žáků?
4. Jaké preventivní programy a strategie školní metodik prevence využíval k omezení kriminality ve školním prostředí?
5. Jak probíhala spolupráce školního metodika prevence s institucemi zabývajícími se kriminalitou (např. Policií ČR, OSPOD, Probační a mediační službou)?
6. Jak školní metodik prevence hodnotil efektivitu preventivních opatření v kontextu snižování rizika kriminality u mládeže?
7. Jaké překážky nebo omezení školní metodik prevence pocíťoval při své činnosti v oblasti prevence kriminality?
8. Jak vnímal vývoj kriminality mezi žáky v průběhu své pedagogické praxe?
9. V jakých případech považoval za nutné zapojit do řešení situace i orgány činné v trestním řízení?
10. Setkal se během své praxe se skutečným případem trestného činu spáchaného žákem? Pokud ano, jaký byl postup školy?
11. Jaké místo podle něj prevence kriminality zaujímala ve školním vzdělávacím systému obecně – byla dostatečně zdůrazňována?
12. Jakou podporu by si podle něj školní metodici prevence zasloužili ze strany vedení školy nebo ministerstva školství?
13. Jaké dovednosti a osobnostní předpoklady považoval za klíčové pro úspěšné zvládnutí prevence rizikového a kriminálního chování?
14. Jaký dopad podle něj mělo domácí prostředí žáka na rozvoj či potlačení kriminality?

Příloha 2: Kvantitativní část výzkumu – dotazníkové šetření

1. Jak hodnotíte činnost školního metodika prevence? (1 – velmi špatně, 5 – výborně)
2. Máte dostatek informací o preventivních aktivitách školy? (ano / částečně / ne)
3. S jakými typy rizikového chování se nejčastěji setkáváte? (šikana, kyberšikana, záškoláctví, návykové látky, jiné)
4. Jak hodnotíte spolupráci s metodikem prevence? (1–5)
5. Je podle vás prevence podporována vedením školy? (ano / spíše ano / spíše ne / ne)
6. Jaké překážky podle vás nejvíce brání efektivní prevenci? (otevřená)
7. Setkali jste se někdy s případem, který jste museli řešit s metodikem prevence?
8. Jaký vliv má podle vás domácí prostředí na chování žáků? (1 – žádný, 5 – zásadní)
9. Které preventivní programy považujete za nejúčinnější?
10. Máte návrh na zlepšení preventivní činnosti ve škole?